

ΠΑΝΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ & ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑΤΟΣ ΔΙΕΘΝΩΝ & ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ: ΔΙΕΘΝΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :

Ο Ρόλος των Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών στην Παγκόσμια Διακυβέρνηση. Η Περίπτωση της κρίσης στην Νοτιοανατολική Ασία.

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ: Φιλανδριανού Κοκώνα-Αλίκη

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Αν. Καθηγήτρια Ε. Χειλά

A.M.1208M064

ΑΘΗΝΑ, ΜΑΪΟΣ 2011

Ο Ρόλος των Διεθνών Οικονομικών Οργανισμών στην Παγκόσμια Διακυβέρνηση. Η Περίπτωση της κρίσης στην ΝΑ Ασία.

Πρόλογος

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Η Παγκόσμια Οικονομική Διακυβέρνηση που ασκεί το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα.

- I. Εισαγωγή.....4
- II. ΔΝΤ, από την ίδρυση του έως σήμερα.....7
- III. Παγκόσμια Τράπεζα.....16
- IV. Ο ρόλος που ασκεί το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα στην Παγκόσμια Διακυβέρνηση.....23

Β΄ ΜΕΡΟΣ

Η περιπτωσιολογική μελέτη της κρίσης της Νοτιοανατολικής Ασίας.

- I. Το χρονικό της Κρίσης. Η κατάσταση που επικρατούσε στην Νοτιοανατολική Ασία πριν την κρίση και πως οδηγήθηκε στην κρίση.....26
- II. Αξιολόγηση του ρόλου του ΔΝΤ και της ΠΤ στην κρίση.....37
- III. Επικρατούσα κατάσταση στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας μετά την κρίση. 41
- IV. Πολιτικές όψεις του ρόλου του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας στην κρίση της Νοτιοανατολικής Ασίας.....43

Γ΄ ΜΕΡΟΣ

Ο ρόλος του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας στις μετέπειτα χρηματοπιστωτικές κρίσεις που ακολούθησαν 45

Συμπεράσματα.....49

Βιβλιογραφία.....52

Πρόλογος

Αδιαμφισβήτητο αποτελεί το γεγονός ότι στις μέρες μας όλο και περισσότεροι άνθρωποι ενημερώνονται για τις οικονομικές εξελίξεις που συμβαίνουν σε όλο τον κόσμο. Ζώντας σε μία χώρα η οποία είναι υπό το καθεστώς επιτήρησης του ΔΝΤ περίπου ένα χρόνο, έχοντας ήδη λάβει σημαντικά δάνεια από το ΔΝΤ και από το μηχανισμό στήριξης της Ε.Ε., επιχειρώ μέσα από την εκπόνηση αυτής της διπλωματικής εργασίας να αναδείξω το ρόλο του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας, σε περιόδους κρίσεων και συγκεκριμένα την περιπτωσιολογική μελέτη της κρίσης στην Νοτιοανατολική Ασία, σε συνδυασμό με τα αίτια των κρίσεων που όμως διαφοροποιούνται από χώρα σε χώρα, καθώς επίσης θα αναφερθώ και στις διάφορες κριτικές που έχουν αναπτυχθεί τόσο για ρόλο τον οποίο έχει αναλάβει το ΔΝΤ, ως δανειστής εκτάκτου ανάγκης, όσο και στα μέτρα που επιβάλλει όταν δανείζει μια χώρα.

Σίγουρα κάθε νομισματική κρίση αποτελεί διαφορετική περίπτωση, καθώς τα αίτια και οι συνθήκες διαφέρουν από χώρα σε χώρα. Από την άλλη όμως, η πολιτική που εφαρμόζει το ΔΝΤ σε ορισμένες περιπτώσεις κρίσεων δεν διαφοροποιείται σημαντικά με αποτέλεσμα σε μερικές περιπτώσεις η πολιτική αυτή να λειτουργεί αποτελεσματικά και σε άλλες να έχει τραγικές συνέπειες. Σύμφωνα με αρκετούς αναλυτές, μια τέτοια περίπτωση αποτελεί και η κρίση του 1997-1998 στην Νοτιοανατολική Ασία στην οποία εφαρμόστηκαν πολιτικές και μέτρα τα οποία είχαν σχεδιαστεί για χώρες του Τρίτου Κόσμου. Οι πολιτικές αυτές σύμφωνα με τους επικριτές του ΔΝΤ επιδείνωσαν την κατάσταση στην περιοχή αλλά σίγουρα οι επικεφαλές του ΔΝΤ έλαβαν ένα σαφές μήνυμα, ότι κάθε χώρα αποτελεί διαφορετική περίπτωση, οπότε και τα μέτρα πρέπει να διαφοροποιούνται σύμφωνα με τη χώρα στην οποία επρόκειτο να εφαρμοστούν. Από την άλλη οι υποστηρικτές του ΔΝΤ

Στο πρώτο μέρος της εργασίας, στο εισαγωγικό μέρος, γίνεται αναφορά στις διάφορες θεωρητικές προσεγγίσεις που επικρατούσαν την περίοδο πριν την δημιουργία των δύο διεθνών οικονομικών θεσμών καθώς και την ευρύτερη πολιτική κατάσταση η οποία και οδήγησε στην δημιουργία τους. Στη συνέχεια ξεκινώντας από το ΔΝΤ γίνεται αναφορά στους λόγους που δημιουργήθηκε καθώς και στην λειτουργία του από την πρώτη στιγμή της ίδρυσης του έως και σήμερα. Επιπλέον αναλύεται η λειτουργία της Παγκόσμιας Τράπεζας, οι οργανισμοί από τους οποίους αποτελείται καθώς επίσης γίνεται και μια σύντομη αναφορά σε ποιες δανείζει η Παγκόσμια Τράπεζα και ποιοι ήταν οι αποδέκτες αυτών των δανείων.

Στο τελευταίο κομμάτι του πρώτου μέρους της εργασίας, αναδεικνύεται ο ρόλος που παίζει το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα στην παγκόσμια διακυβέρνηση και συγκεκριμένα πως οι ΗΠΑ χρησιμοποίησαν αυτούς τους διεθνείς οργανισμούς προκειμένου να προωθήσουν το οικονομικό τους μοντέλο και σαφώς τα οικονομικά και άλλα συμφέροντά τους ως απόρροια της παγκόσμιας οικονομικής και στρατιωτικής τους επικράτησης.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας μελετάμε την περίπτωση της κρίσης στην Νοτιοανατολική Ασία η οποία ξέσπασε το 1997. Στην αρχή δίνονται στοιχεία για την οικονομική κατάσταση των χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας (Χονγκ Κονγκ, Σιγκαπούρη, Ταϊβάν, Νότια Κορέα, Μαλαισία, Ταϊλάνδη, Ινδονησία, Κίνα και Ιαπωνία) πριν ξεσπάσει η κρίση. Στη συνέχεια αναφερόμαστε στο πώς ξεκίνησε η κρίση τον Ιούλιο του 1997 αλλά και τις ανησυχητικές ενδείξεις τις οποίες είχαμε (απότομη και μεγάλη εισροή ξένων κεφαλαίων, μείωση εξαγωγών) πριν την έναρξη της κρίσης η οποία είχε ως αφετηρία την υποτίμηση του ταϊλανδού νομίσματος μπατ. Θα αναφέρουμε αναλυτικά σε αυτό το κομμάτι πως αντέδρασαν οι επενδυτές και πως εξαπλώθηκε η κρίση με ταχύτατους ρυθμούς από την Ταϊλάνδη και την Μαλαισία έως και τη Νότια Κορέα. Ύστερα αναλύουμε με πιο τρόπο αντέδρασαν οι αγορές, οι κυβερνήσεις και το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Από την μία είχαμε την εγκατάλειψη από την πρόσδεση των τοπικών νομισμάτων με το δολάριο, την απόσυρση των κεφαλαίων από τους επενδυτές και την εμφάνιση ελλείμματος στην εγχώρια ζήτηση και κατανάλωση. Από την άλλη οι κυβερνήσεις πουλούσαν δολάρια από τα αποθεματικά τους προκειμένου να αγοράσουν τοπικό νόμισμα και να το στηρίξουν αλλά όταν τα αποθέματα τελείωσαν το νόμισμα «κατρακύλησε». Στην συνέχεια αναφερόμαστε τους παράγοντες εξάπλωσης της κρίσης τους οποίους διακρίνουμε σε εσωτερικούς (λειτουργία κεφαλαιαγορών, υπερεκτιμημένες επενδύσεις) και εξωτερικούς (μη επαρκής έλεγχος του προορισμού των κεφαλαίων, εμφάνιση ανταγωνιστών σε διεθνές επίπεδο, ασύμμετρη πληροφόρηση επενδυτών). Στο επόμενο κομμάτι γίνεται μια αξιολόγηση του ρόλου του ΔΝΤ στην κρίση αυτή, με την παροχή οικονομικής βοήθειας σε κάποιες από αυτές τις χώρες (Νότια Κορέα, Ταϊλάνδη, Ινδονησία) αλλά και τη λήψη οικονομικών μέτρων όπως συμμετοχή ξένων επενδυτών σε εγχώρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αυξημένη δύναμη των ελευθέρων αγορών, πάγωμα μισθών, λήψη αντιπληθωριστικών μέτρων κ.α. Με τη λήψη των παραπάνω μέτρων, οι κρατικές δαπάνες μειώθηκαν στο ελάχιστο, η φορολογία έφτασε σε δυσβάσταχτα ύψη με αποτέλεσμα η κοινωνική πρόνοια να είναι μηδαμινή, η ανεργία να εκτοξευτεί και η εγκληματικότητα να φτάσει σε επικίνδυνα σημεία. Έπειτα γίνεται μια σύντομη αναφορά στις πολιτικές όψεις των δύο οικονομικών θεσμών όσον αφορά την κρίση.

Στο τελευταίο κομμάτι αναφέρουμε επιγραμματικά τις περιπτώσεις κρίσεων που ακολούθησαν μετά την κρίση της Νοτιοανατολικής Ασίας καθώς και την παροχή βοήθειας από το ΔΝΤ και υπό ποιους όρους έγινε αυτή η παροχή δανειών σε αυτές τις χώρες (Αργεντινή, Λετονία, Τουρκία, Ισλανδία, Ουγγαρία, Λευκορωσία, Ρουμανία και Σρι Λάνκα).

Α΄ ΜΕΡΟΣ

Η Παγκόσμια Οικονομική Διακυβέρνηση που ασκεί το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα.

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πώς δημιουργήθηκαν Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και Παγκόσμια Τράπεζα.

Κατά το τέλος του Α΄ Παγκόσμιου Πολέμου, η ανθρωπότητα γνώρισε μια περίοδο πολύ μεγάλης νομισματικής αστάθειας που περιλάμβανε υπερπληθωριστικές τάσεις με φυσικό επακόλουθο τις συχνές και μεγάλες μεταβολές στις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Συγκεκριμένα οι δεκαετίες του 1930 και του 1940 αποτέλεσαν μια περίοδο οικονομικής αναρχίας, ανταγωνιστικών υποτιμήσεων και πολιτικών «προστασίας της εγχώριας βιομηχανίας σε βάρος άλλων χωρών» που διήρκησε μέχρι τα τέλη του Β΄Π.Π. Έτσι προς το τέλος του πολέμου, οι κυβερνητικοί εκπρόσωποι των Συμμαχικών Δυνάμεων προσπαθώντας να προβλέψουν τις οικονομικές ανάγκες της μεταπολεμικής εποχής, πραγματοποίησαν τη Νομισματική και Χρηματοοικονομική Διάσκεψη των Ηνωμένων Εθνών, ή ευρύτερα γνωστή ως Διάσκεψη του Bretton Woods.

Μέχρι εκείνη την εποχή κυρίαρχη ιδεολογία αποτελούσε ο ρεαλισμός, σύμφωνα με τον οποίο υπήρχε ένας σαφής διαχωρισμός πολιτικής και της συμπεριφοράς του κράτους από την οικονομία και τις δυνάμεις της αγοράς. Οι ρεαλιστές υποστήριζαν ότι η διεθνής πολιτική εξελισσόταν σε ένα περιβάλλον διεθνούς αναρχίας χωρίς καμιά υπέρτατη αρχή η οποία να επιβάλλεται παγκοσμίως ενώ αναγκάζει τα κράτη να συναλλάσσονται με βάση την ισορροπία ισχύος και με στόχο την ικανοποίηση του εθνικού τους συμφέροντος.¹ Το κράτος σύμφωνα με τους ρεαλιστές αποτελεί τον κύριο δρώντα στη διεθνή πολιτική σκηνή και συνεπώς οι διεθνείς σχέσεις αφορούν κυρίως τις σχέσεις ανάμεσα στα κράτη και ιδιαίτερα τις μεγάλες δυνάμεις, ενώ οι υπόλοιποι δρώντες όπως οι διεθνείς οργανισμοί δεν αποτελούν παράγοντα ο οποίος μπορεί να επηρεάσει τις διεθνείς σχέσεις. Τα κράτη διευθύνονται από ανθρώπινα όντα τα οποία από τη γέννηση τους έχουν μία θέληση για ισχύ. Έτσι η θέληση των κρατών για ισχύ είναι εκείνη η οποία διαμορφώνει τις

---

¹ Βλέπε στο βιβλίο του John Mearsheimer, *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*, Εκδόσεις Ποιότητα, 2006

σχέσεις μεταξύ των κρατών όσον αφορά την κυριαρχία και την εθνική ασφάλεια.² Έτσι είχαμε ως αποτέλεσμα να υπάρχει μια ουσιαστική παραγνώριση της ανάλυσης των πολιτικών παραγόντων που επηρεάζουν τους αντίστοιχους οικονομικούς.

Το δόγμα του *laissez-faire* διαχώριζε την αγορά από οτιδήποτε σχετιζόταν με τη συμπεριφορά του κράτους. Από το 18^ο αιώνα και μετά η «κλασική οικονομική σκέψη» του Adam Smith απεικόνιζε τις αρχές της αυτορυθμιζόμενης αγοράς οι οποίες και υπαγορεύουν τη μικρότερη δυνατή κρατική παρέμβαση στη λειτουργία της αγοράς καθώς και τη λειτουργία του μηχανισμού των τιμών.

Από την άλλη, ο Carr υποστήριξε ότι το δόγμα του *laissez-faire* και η οικονομική σκέψη που αυτό επέβαλε ήταν ουσιαστικά η αιτία διαχωρισμού του πεδίου της οικονομίας από αυτό της πολιτικής. Από την μία πλευρά το πολιτικό σύστημα ήταν η σφαίρα δράσης της κυβέρνησης, ασχολούνταν με την τήρηση του νόμου και της τάξης και την παροχή ορισμένων βασικών υπηρεσιών και θεωρούνταν απαραίτητο κακό. Από την άλλη το οικονομικό σύστημα, το οποίο ήταν ο αποκλειστικός χώρος της ιδιωτικής επιχείρησης, φρόντιζε για τις υλικές ανάγκες και κατά συνέπεια οργάνωνε την καθημερινή ζωή της πλειοψηφίας των πολιτών.³

Καθώς όμως με την πάροδο του χρόνου έλαβαν χώρα σημαντικές εξελίξεις και νέοι φορείς αναδύθηκαν, τη δεκαετία του '70 επιδιώκοντας να αναλύσουν το νεοπαγές διεθνές σύστημα κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι η διεθνής πολιτική και διεθνής οικονομία δεν θα έπρεπε να διαχωρίζονται.

Συγκεκριμένα ο Robert Keohane και ο Joseph Nye μέσα από το μοντέλο του φιλελευθερισμού της αλληλεξάρτησης, αμφισβήτησαν το απαρχαιωμένο κρατικο-κεντρικό πρότυπο του κυρίαρχου μέχρι τότε ρεαλιστικού παραδείγματος αφού παρατήρησαν ότι νέοι δρώντες/φορείς ήρθαν στο προσκήνιο με τη γέννηση της παγκόσμιας πολιτικής.⁴ Αυτοί οι υπερεθνικοί παίκτες αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερη σημασία σε σημείο μάλιστα να μπορούν από μόνοι τους να εγγυηθούν μια ποιοτική αλλαγή των διεθνών σχέσεων από μία «ζούγκλα» σε ένα «ζωολογικό κήπο».

Από την άλλη ο θεσμικός φιλελευθερισμός υποστηρίζει ότι οι διεθνείς θεσμοί μπορούν να συνδράμουν στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών και επομένως να μετριάσουν τα προβλήματα τα οποία οφείλονται στην έλλειψη

---

² Βλέπε στο βιβλίο του Hans Morgenthau, *Politics Among Nations: The struggle for Power and Peace*, Fifth Edition, Revised, (New York: Alfred A. Knopf, 1978)

³ Carr E.H. (200), *Η εικοσαετής κρίση 1919-1939: Εισαγωγή στη Μελέτη των διεθνών σχέσεων*, εκδόσεις Ποιότητα

⁴ Keohane, R. και Nye, J. (1971) , *Transnational Relations and World Politics*, 25:3

εμπιστοσύνης ανάμεσα στα κράτη και τον φόβο των κρατών για τους γείτονές τους ενώ επιπλέον κρίνει ότι είναι απαραίτητοι προκειμένου να λειτουργήσει αποτελεσματικά η αγορά.

Μέσα σε αυτό το κλίμα είχαμε την δημιουργία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου(ΔΝΤ) και της Διεθνούς Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (IBRD ή Παγκόσμια Τράπεζα) τα οποία έγιναν οι κύριοι οργανισμοί του νεοσύστατου συστήματος το οποίο άρχισε να λειτουργεί τα τέλη του 1945. Οι Ηνωμένες Πολιτείες όχι μόνο ηγούταν του συστήματος αυτού αλλά αποτέλεσε και τον κεντρικό τραπεζίτη στον κόσμο.

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αποτελεί έναν διεθνή οργανισμό ο οποίος επιβλέπει το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα παρακολουθώντας τις συναλλαγματικές ισοτιμίες και τα ισοζύγια πληρωμών ενώ παράλληλα προσφέρει οικονομική και τεχνική βοήθεια μέσω της παρόχής δανείων προς τα μέλη του για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που σχετίζονται με το ισοζύγιο πληρωμών, όταν του ζητηθεί. Ιδρύθηκε το 1945 έχοντας σαν αποστολή του, τη διαχείριση του μεταπολεμικού διεθνούς νομισματικού συστήματος, παρέμβαση σε περιπτώσεις συναλλαγματικών κρίσεων καθώς και τη διασφάλιση της πειθαρχίας από τα κράτη-μέλη κατά την άσκηση της νομισματικής και συναλλαγματικής τους πολιτικής.⁵

Η Παγκόσμια Τράπεζα αποτελεί ένα διεθνές χρηματοπιστωτικό ίδρυμα αρμόδιο για την οικονομική και τεχνική βοήθεια των αναπτυσσόμενων χωρών σε αναπτυξιακά έργα όπως είναι δρόμοι, λιμάνια, γέφυρες κ.α. με δεδηλωμένο στόχο τη μείωση της φτώχειας.

---

⁵ Margaret Garritsen De Vries, *The IMF in a Changing World*, Intl Monetary Fund, 1986, p.5

II. ΔΙΕΘΝΕΣ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ, ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Η ίδρυση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου αποφασίστηκε στη Διεθνή Νομισματική και Χρηματοδοτική Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ ή Συνδιάσκεψη του Bretton Woods όπως ονομάστηκε αργότερα, στις 22 Ιουλίου 1944 όπου έλαβαν χώρα οι διαδικασίες προπαρασκευής του στο New Hampshire όπου παραβρέθηκαν 730 συμμετέχοντες από 45 χώρες.⁶ Προηγουμένως ΗΠΑ και Βρετανία βρίσκονταν ήδη σε συζητήσεις για περίπου 2 χρόνια σχετικά με το σύστημα της παγκόσμιας διακυβέρνησης που ίσχυε καθώς και το μέλλον το οποίο διέβλεπαν οι δύο υπερδυνάμεις πάνω σε θέματα τα οποία είχαν ανακύψει. Η Βρετανία από τη μία έβλεπε περιορισμό στην ισχύ της μέσα από τον περιορισμό των επενδύσεων της και προέβλεπε ελλειμματικό ισοζύγιο πληρωμών. Οι ΗΠΑ από την άλλη για αντίστοιχους λόγους επιθυμούσαν έναν ηγετικό ρόλο στο παγκόσμιο μεταπολεμικό σύστημα.⁷

Τα θέματα τα οποία είχαν προκύψει τα προηγούμενα χρόνια, από την κρίση του 1929 έως και τότε, επικεντρώνονταν κυρίως σε θέματα εμπορικής πολιτικής καθώς αρκετές χώρες είχαν επιβάλλει δασμούς και εμπόδια στο διεθνές εμπόριο καθώς και σε θέματα κεφαλαιακών ροών καθώς πολλές χώρες είχαν προβεί σε υποτιμήσεις νομισμάτων και απότομες μεταφορές κεφαλαιακών ροών. Αυτά ήταν τα κύρια θέματα τα οποία καλούσαν να επιλύσουν τα κράτη-μέλη τα οποία συμμετείχαν στη συνδιάσκεψη. Με αυτόν τον τρόπο οι δύο μεγάλες υπερδυνάμεις ήθελαν να επιβάλλουν δεσμευτικούς κανόνες στα υπόλοιπα κράτη. Οι κανόνες αυτοί διέπονταν από τρεις βασικές αρχές οι οποίες ήταν η δέσμευση στην διάδοση της φιλελευθεροποίησης του εμπορίου μέσα από τις πολυμερείς διαπραγματεύσεις, οι συναλλαγές που εμπίπτουν στο ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών οι οποίες δεν θα υπόκειντο σε ελέγχους αλλά θα επιτρέπονταν οι έλεγχοι μόνο στην διακίνηση των κεφαλαίων και τέλος ότι συναλλαγματικές ισοτιμίες θα έπρεπε να είναι καθορισμένες και όποιο κράτος ήθελε να προβεί σε τροποποίηση της συναλλαγματικής του ισοτιμίας θα έπρεπε πρώτα να προβεί στις απαραίτητες διαβουλεύσεις με το ΔΝΤ.

Όμως Βρετανία και ΗΠΑ προσπαθώντας να εδραιώσουν και να αναδείξουν η καθεμία τη θέση τους στο παγκόσμιο σύστημα πρότειναν η καθεμία ένα διαφορετικό σχέδιο σύμφωνα με τα συμφέροντα της. Έτσι η Βρετανία από τη μία κατέθεσε το «Σχέδιο Κέυνς» σύμφωνα με το οποίο θα είχαμε ένα λογιστικό νόμισμα

---

⁶ Harold James, *International Monetary since Bretton Woods*, Oxford University Press, 1996, p.209

⁷ Μιχάλης Ψαλιδόπουλος, Άρθρο Καθημερινής «Γέννηση της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ», 13/02/2011

παγκόσμιας εμβέλειας, το μπανκόρ, νόμισμα στο οποίο θα δανείζονταν ειδικά οι πιο φτωχές χώρες. Το Σχέδιο Κέυνς επίσης προέβλεπε τη δημιουργία μιας Διεθνούς Ένωσης Συμψηφισμών η οποία θα αποτελούσε ταυτόχρονα τράπεζα και οίκο συμψηφιστικών πράξεων. Με αυτόν τον τρόπο θα ήταν δυνατή η τακτοποίηση διεθνών χρεών σε πολυμερή βάση καθώς θα μπορούσαν να συμβάλλουν όλα τα μέλη με ανάλογο μερίδιο. Ελλειμματικές χώρες θα μπορούσαν να δανειστούν σε μπανκόρ το οποίο θα ήταν προσδεμένο σε χρυσό και θα είχε τις προδιαγραφές να εξελιχθεί σε παγκόσμιο νόμισμα. Με αυτόν τον τρόπο η Διεθνής Ένωση Συμψηφισμών θα επέτρεπε τη δημιουργία επίπονων ελλειμμάτων και συνεχών πλεονασμάτων στα ισοζύγια πληρωμών στοχεύοντας στην παγκόσμια οικονομική ισορροπία του συστήματος. Από την άλλη οι ΗΠΑ πρότειναν το σχέδιο του Χάρρυ Ντέξτερ Γουάιτ το οποίο ουσιαστικά απέβλεπε στην ισχυροποίηση της θέσης του δολαρίου ενώ παράλληλα διατύπωνε ένα πλαίσιο παρέμβασης σε περιπτώσεις ανισορροπιών το οποίο περιελάμβανε ελάχιστες παρεμβάσεις για βραχυχρόνιες περιόδους και όχι για μακροχρόνιες όπως το «Σχέδιο Κέυνς». Τελικά το σχέδιο του Χάρρυ Ντέξτερ Γουάιτ των ΗΠΑ ήταν αυτό που τελικά επικράτησε έναντι του σχεδίου Κέυνς.⁸

Αποφεύγοντας να θέσουν επί τάπητος σοβαρά θέματα όπως πολεμικά χρέη, τιμές πρώτων υλών που εξήγαγαν προς φτωχότερες χώρες τελικά επετεύχθη με τη δημιουργία του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου (ΔΝΤ) και της Παγκόσμιας Τράπεζας για Ανοικοδόμηση και Ανάπτυξη η οποία μετέπειτα μετονομάστηκε σε Παγκόσμια Τράπεζα (ΠΤ). Η δημιουργία του ΔΝΤ και της ΠΤ ουσιαστικά υπάκουσε στην ανάγκη για τη μεταπολεμική ανασυγκρότηση του κόσμου. Τα 60 ιδρυτικά μέλη είχαν στόχο τη δημιουργία ενός πλαισίου για την οικονομική συνεργασία που θα μπορούσε να αποφευχθεί η επανάληψη της καταστροφικής οικονομικής πολιτικής που συνέβαλε στη Μεγάλη Ύφεση της δεκαετίας του 1930 και τη παγκόσμια σύγκρουση που ακολούθησε. Ο μικρός αριθμός των χωρών που συμμετείχαν, εξηγεί και την μεγάλη επιτυχία της συνδιάσκεψης από άποψη συναίνεσης και αποτελεσματικότητας. Η ίδρυση του είχε ως κύριο στόχο την ύπαρξη ενός ομαλού και προβλέψιμου διεθνούς κλίματος συναλλαγών και την προώθηση της διεθνούς νομισματικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών-μελών με ισόρροπη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου.

Το ΔΝΤ ανέλαβε το ρόλο του δανειστή τελευταίας προσφυγής, αφού δανειοδοτούσε σε περιπτώσεις κρίσεων στο ισοζύγιο πληρωμών και ενέκρινε σε περίπτωση υποτιμήσεων ανώτερων του 10%. Στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, το ΔΝΤ αποφασίζει τη λήψη μέτρων τα οποία κρίνονται απαραίτητα προκειμένου να καταστεί δυνατή η ισόρροπη ανάπτυξη όπως είναι η ομαλή προσαρμογή του

---

⁸ Βλέπε επίσης, Μιχάλης Ψαλιδόπουλος, Άρθρο Καθημερινής «Γέννηση της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ», 13/02/2011

εκάστοτε μέλους στις συναλλαγματικές ισοτιμίες, οι διεθνείς διαβουλεύσεις σε περιπτώσεις σημαντικών αλλαγών των ακολουθούμενων συναλλαγματικών πρακτικών, η επιβολή ορισμένων περιοριστικών μέτρων τα οποία διαφέρουν ανά περίπτωση καθώς και η άρση των περιοριστικών μέτρων που επιβλήθηκαν κατόπιν διαπιστωμένης βελτίωσης της οικονομικής θέσης του συγκεκριμένου κράτους-μέλους. Συμπερασματικά η ενίσχυση των χωρών που αντιμετωπίζουν δυσεπίλυτα δημοσιονομικά προβλήματα μέσω της χορήγησης προσωρινών κεφαλαίων, βοηθώντας τις κυβερνήσεις αυτών των χωρών να ισοσκελίσουν το ισοζύγιο πληρωμών τους, αποτελεί έναν από τους σημαντικότερους ρόλους του ΔΝΤ προκειμένου να υπάρχει ισόρροπη ανάπτυξη διεθνώς. Σε αντάλλαγμα, οι χώρες αυτές είναι υποχρεωμένες να προχωρήσουν σε μία σειρά οικονομικών μεταρρυθμίσεων, όπως η ιδιωτικοποίηση κρατικών επιχειρήσεων και η εφαρμογή μέτρων λιτότητας, συνήθως επώδυνων για τους πολίτες.

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων το ΔΝΤ έχει συστήσει την Υπηρεσία Διευρυμένου Κεφαλαίου καθώς και την Υπηρεσία Οικονομικής Αποζημίωσης, υπηρεσίες που βοηθούν τα αναπτυσσόμενα έθνη θέτοντας στη διάθεσή τους κεφάλαια για περιόδους μεγαλύτερες από το κανονικό προκειμένου να αντιμετωπίσουν οξείες πτώσεις τιμών των εμπορευμάτων.⁹

Έτσι στις 27 Δεκεμβρίου 1945 ψηφίστηκε το καταστατικό του και την 1^η Μαρτίου του 1947 άρχισε η λειτουργία του, με πρώτο διευθυντή τον βέλγο Καμίγ Γκιτ. Σύμφωνα με το Καταστατικό του, το ΔΝΤ χρηματοδοτείται από τα κράτη-μέλη του ανάλογα με το μερίδιο που υπολογίζεται ότι έχουν στην παγκόσμια οικονομία με μερίδια χρυσού και συναλλάγματος. Βέβαια με βάση το ποσοστό χρηματοδότησης κάθε κράτος-μέλος διαθέτει και το αντίστοιχο μερίδιο σε ψήφους. Για την ενίσχυση των χρηματικών του διαθεσίμων του ΔΝΤ, το 1960 αποφασίστηκε η θεσπίστηκε η «Γενική Συμφωνία Δανεισμού» σύμφωνα με την οποία οι δέκα πιο ισχυρές οικονομικά χώρες κατέβαλαν πρόσθετα μερίδια χρυσού.

Έδρα του ΔΝΤ ορίστηκε η Ουάσιγκτον κατόπιν συμφωνίας 39 χωρών, καθόσον οι ΗΠΑ είχαν και το μεγαλύτερο ποσοστό συμμετοχής. Επιπλέον με βάση το Καταστατικό του, μέλος του ΔΝΤ μπορεί να γίνει κάθε ελεύθερο κράτος με τη δέσμευση από αυτό της ανάληψης όλων των υποχρεώσεων που ορίζονται στα Άρθρα Συμφωνίας. Αρχικά υποβάλλει αίτηση η οποία εξετάζεται από το Εκτελεστικό Συμβούλιο του ΔΝΤ, το οποίο υποβάλλει έκθεση στο Διοικητικό Συμβούλιο του ΔΝΤ με εισηγήσεις. Οι εισηγήσεις αυτές αφορούν το μερίδιο που αναλογεί στο υποψήφιο μέλος, τον τρόπο πληρωμής της συνδρομής καθώς και όλες τις προϋποθέσεις που πρέπει να πληροί το υπό ένταξη κράτος. Το μερίδιο ενός

---

⁹ Richard Coode, *Economic Assistance to Developing Nations through the IMF*, Washington DC: The Brookings Institution, 1985, p.75

κράτους μέλους καθορίζει και τη συνδρομή που πρέπει να πληρώνει, το βάρος της ψήφου του, την πρόσβαση σε χρηματοδοτήσεις καθώς και το μερίδιό του στα Ειδικά Τραβηχτικά Δικαιώματα (SDR). Τα «Ειδικά Τραβηχτικά Δικαιώματα» δημιουργήθηκαν ύστερα από αναθεώρηση του καταστατικού του ΔΝΤ μέσα από στρεβλώσεις που διέκριναν μέσα στο σύστημα. Συγκεκριμένα ενώ το σύστημα δολαρίου-χρυσού λειτουργούσε ομαλά, παράλληλα ευνοούσε μια κατάσταση όπου οι ΗΠΑ θα είχαν έλλειμμα στο ισοζύγιο πληρωμών ενώ οι άλλες χώρες θα συσώρευαν συνάλλαγμα. Αυτό όμως αύξανε την πιθανότητα το δολάριο να εξελιχθεί σε μη μετατρέψιμο νόμισμα.

Έτσι το SDR δημιουργήθηκε ως ένα τεχνητό, διεθνές αποθεματικό νόμισμα το οποίο θα χρησιμοποιούνταν για την τακτοποίηση δανείων ανάμεσα σε κράτη-μέλη εάν κρινόταν ότι το δολάριο δεν θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί. Συγκεκριμένα η μονάδα SDR η οποία χρησιμοποιείται έως και σήμερα ορίζεται ως ένα σταθμισμένο άθροισμα τεσσάρων κυριότερων νομισμάτων, το οποίο επαναξιολογείται και αναπροσαρμόζεται κάθε πέντε χρόνια και υπολογίζεται καθημερινά σε ισοδύναμο δολάριο Ηνωμένων Πολιτειών. Το SDR επί της ουσίας δεν αποτελεί φυσικό νόμισμα, ούτε απαίτηση έναντι του ΔΝΤ.¹⁰ Μάλλον είναι μια πιθανή απαίτηση για τα ελευθέρως χρησιμοποιούμενα για τα νομίσματα των χωρών-μελών του ΔΝΤ. Το SDR ατόνησε μετά την οριστική εγκατάλειψη της συμφωνίας του Bretton Woods το 1973 και αλλά παρέμεινε ως λογιστική μονάδα που βασίζεται σε καλάθι νομισμάτων, που σήμερα συντίθεται από το ευρώ, το ιαπωνικό γιεν, τη στερλίνα και το αμερικανικό δολάριο. Η σύνθεση του SDR αναθεωρείται κάθε πέντε χρόνια από την εκτελεστική επιτροπή για να εξασφαλιστεί ότι αντικατοπτρίζει τη σχετική σημαντικότητα των νομισμάτων στις διεθνείς συναλλαγές και στα οικονομικά συστήματα. Την ιδέα για αντικατάσταση του δολαρίου ως αποθεματικού νομίσματος με τα Ειδικά Τραβηχτικά Δικαιώματα SDR το οποίο αποτελείται από ένα καλάθι νομισμάτων, έριξε η Κίνα, ενώ προηγουμένως η Ρωσία είχε ταχθεί υπέρ ενός νέου διεθνούς αποθεματικού νομίσματος με τη δημιουργία νέας αποθεματικής νομισματικής μονάδας την οποία και θα εκδίδουν διεθνείς οργανισμοί.¹¹

Έτσι στα πλαίσια της Συνδιάσκεψης αυτής και για την επίτευξη των στόχων του ΔΝΤ αποφασίστηκε η υιοθέτηση του συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, το οποίο έγινε γνωστό ως σύστημα του Bretton Woods. Τα βασικά σημεία του Bretton Woods περιελάμβαναν τα ακόλουθα: (α) την καθιέρωση ενός συστήματος σταθερών τιμών και συναλλάγματος με ισοτιμία απέναντι στο χρυσό και με ρυθμιστή το ΔΝΤ, (β) το ΔΝΤ μπορούσε να χορηγεί πιστώσεις σε χώρες με

¹⁰ International Monetary Fund: < <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/sdr.htm>>, 31 March 2011, ημ/νία πρόσβασης 15-04-2011

¹¹ Joseph Gold, *SDRs, Currencies and Gold: Fifth survey of new legal developments*, International Monetary Fund: Washington DC, 1981

προσωρινά ελλείμματα στο ισοζύγιο πληρωμών τους,(γ) τα κεφάλαια με τα οποία τα κράτη-μέλη προμήθευαν το ΔΝΤ ήταν σε χρυσό, ενώ του ΔΝΤ προς τα κράτη-μέλη στα τρέχοντα νομίσματα του καθενός και (δ) το ΔΝΤ είχε τη δυνατότητα να χορηγεί δάνεια για μεταπολεμική ανασυγκρότηση και για οικονομική ανάπτυξη, τόσο από τα κεφάλαιά του των 10 δισεκατομμυρίων δολαρίων, όσο και από τη δανειοληπτική του ισχύ.¹²

Έτσι σύμφωνα με το σύστημα αυτό, κάθε χώρα που συμμετείχε αναλάμβανε την υποχρέωση να ασκήσει τέτοια νομισματική πολιτική που να διατηρεί τη συναλλαγματική της ισοτιμία σταθερή σε μια καθορισμένη τιμή, +/-1% σε σχέση με τον χρυσό. Σκοπός της δημιουργίας αυτού του συστήματος ήταν η ύπαρξη ενός ομαλού και προβλέψιμου διεθνούς κλίματος συναλλαγών ανάμεσα στις συμμετέχουσες χώρες, που θα διέπονταν από συγκεκριμένους κανόνες, με περιορισμό των ελέγχων, και την επίτευξη της μετατρεψιμότητας των νομισμάτων όλων των χωρών που συμμετείχαν στο σύστημα του Bretton Woods , μέσω των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών. Δηλαδή οι ισοτιμίες των νομισμάτων των χωρών που συμμετείχαν ήταν σταθερές σε σχέση με το χρυσό αλλά δεν ήταν τα νομίσματα τους απευθείας μετατρέψιμα σε χρυσό με μοναδική εξαίρεση το αμερικανικό δολάριο το οποίο διατηρούσε τη μετατρεψιμότητα του σε χρυσό στην τιμή των 35\$ ανά ουγγιά χρυσού.

Οι υπόλοιπες χώρες δηλαδή καθόριζαν τις ισοτιμίες τους σε σχέση με τον χρυσό μόνο έμμεσα καθώς υπολόγιζαν τη σχέση εθνικού νομίσματος ανά ουγγιά χρυσού (35 ουγκιές χρυσού ανά δολάριο) που επιθυμούσαν και όριζαν αντίστοιχα την ισοτιμία τους με το δολάριο. Το μεγαλύτερο μέρος των επίσημων διεθνών διαθεσίμων των χωρών-μελών ήταν σε μορφή χρυσού ή δολαρίων και οι χώρες-μέλη είχαν το δικαίωμα να πωλούν δολάρια στην Κεντρική Τράπεζα των ΗΠΑ έναντι χρυσού στην επίσημη τιμή. Το δολάριο έτσι έγινε το «παρεμβατικό νόμισμα» για τη διατήρηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Ως επακόλουθο οι συμμετέχουσες χώρες στο σύστημα, ήταν υποχρεωμένες να διατηρούν την ισοτιμία τους με το δολάριο σταθερή με μικρές μόνο αποκλίσεις της τάξης του 1% από την κεντρική-ορισμένη ισοτιμία.

Για να επιτευχθεί η σταθερότητα αυτή, οι χώρες αναλάμβαναν να αγοράσουν ή να πουλήσουν την απαραίτητη ποσότητα σε χρυσό ή σε συνάλλαγμα ώστε να βρίσκεται η ισοτιμία τους μέσα στα στενά όρια του +/- από τις κεντρικές ισοτιμίες. Επιπλέον σύμφωνα με το σύστημα Bretton Woods οι επιμέρους χώρες μπορούσαν να προχωρήσουν σε υποτίμηση του εθνικού τους νομίσματος έως και 10%, αν υπήρχε σχετική νομισματική αναγκαιότητα, χωρίς την άδεια αλλά με την επίβλεψη

---

¹² Javed Ansari, *The Political Economy of International Economic Organization*, Boulder CO: Lynne Rinner, 1986

του ΔΝΤ. Αν υπήρχε αναγκαιότητα για υποτίμηση περαιτέρω του 10% ήταν απαραίτητη η έγκριση από το ΔΝΤ. Το ΔΝΤ μπορούσε επίσης να διαθέσει τα νομισματικά αποθέματα του στις ελλειμματικές χώρες. Ωστόσο ο τρόπος που λειτουργούσε πραγματικά το σύστημα δεν ανταποκρινόταν στις προθέσεις και τις προσδοκίες των ιδρυτών και εμπνευστών του.¹³

Μια σημαντική διαφορά ήταν ότι, αν και είχε εκχωρηθεί στο Διεθνές Νομισματικό Ταμείο η αρμοδιότητα για τη διατήρηση των αποθεμάτων, στην πράξη αυτός ο στόχος επιτεύχθηκε από τη συγκέντρωση αποθεμάτων σε δολάρια από τα κράτη-μέλη κι έτσι το δολάριο έγινε η βάση του διεθνούς νομισματικού συστήματος. Το σύστημα του Bretton Woods το οποίο αποτελούσε ένα σύστημα καθορισμένων και σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών, άφηνε και κάποια περιθώρια για την υιοθέτηση ανεξάρτητων νομισματικών πολιτικών, το οποίο είναι ασυμβίβαστο με την ελευθερία της διακίνησης κεφαλαίων επειδή οι κεφαλαιακές ροές θα μπορούσαν να υπονομεύσουν τόσο τις σταθερές όσο και τις ανεξάρτητες νομισματικές πολιτικές.

Ένα σύστημα όπως το Bretton Woods με σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες και ανεξάρτητες μακροοικονομικές πολιτικές, προάγει την οικονομική σταθερότητα και επιτρέπει σε μια κυβέρνηση να αντιμετωπίσει την ανεργία. Ωστόσο ένα τέτοιο σύστημα θυσιάζει την ελευθερία διακίνησης κεφαλαίων, έναν από τους σημαντικότερους στόχους του διεθνούς καπιταλισμού.¹⁴ Ο μεγάλος όγκος του διεθνούς εμπορίου ξένου συναλλάγματος οδήγησε σε τεράστιες μετακινήσεις κεφαλαίων, οι οποίες προέκυψαν από τη μεταπολεμική οικονομική ανάπτυξη της δεκαετίας του 1950. Οι μετακινήσεις αυτές αποσταθεροποίησαν τις ισοτιμίες ξένου συναλλάγματος που είχαν σταθεροποιηθεί μέσω του Bretton Woods. Βέβαια η υπερβολική παροχή αποθεμάτων από τις ΗΠΑ είχε ως αποτέλεσμα υψηλό επίπεδο πληθωρισμού. Μέσω του συστήματος αυτού όμως το δολάριο απέκτησε σημαντικότερη θέση ως νόμισμα και η οικονομική ισχύς μετακινήθηκε από την Ευρώπη προς τις Ηνωμένες Πολιτείες.¹⁵

Όμως το σύστημα των σταθερών ισοτιμιών δυσκόλευε τις προσπάθειες των χωρών να επιτύχουν ταυτόχρονα μια κατάσταση εσωτερικής και εξωτερικής ισορροπίας χωρίς την περιστασιακή προσαρμογή των συναλλαγματικών ισοτιμιών των νομισμάτων τους. Καθώς όμως η μετακίνηση κεφαλαίων μεταξύ των χωρών

---

¹³ Dormael Armand van, *Bretton Woods: Birth of a Monetary system*, Holmes & Meier Publishers, 1978, p. 220

¹⁴ Robert Gilpin, *Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία, Η Διεθνής Οικονομική Τάξη*, Γ' έκδοση, εκδόσεις Ποιότητα, σελ.304-305

¹⁵ Ιστοσελίδα Easy Forex: *Ιστορική Ανασκόπηση των Συναλλαγών σε Χρυσό* < <http://gr.easy-forex.com/eu/historyofgold.aspx>> ημ/νία πρόσβασης 8-12-2010

έγινε ήταν δύσκολη, η πιθανότητα μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών ενεργοποιούσε τις κερδοσκοπικές κινήσεις κεφαλαίων που δυσχέραναν το έργο των φορέων της οικονομικής πολιτικής και διακόπτοντας το δεσμό μεταξύ της προσφοράς δολαρίων και μιας σταθερής αγοραίας τιμής του χρυσού, οι κεντρικές τράπεζες κατάργησαν την ασφαλιστική δικλείδα κατά του πληθωρισμού που ήταν ενσωματωμένη στο σύστημα. Οι νέες ρυθμίσεις δεν εξάλειψαν ολοσχερώς τους εξωτερικούς περιορισμούς της αμερικανικής οικονομίας, διότι οι άλλες κεντρικές τράπεζες διατήρησαν το δικαίωμα να αγοράζουν χρυσό έναντι δολαρίων από την κεντρική τράπεζα των ΗΠΑ. Καθώς περνούσαν οι εβδομάδες, οι αγορές σταδιακά πείσθηκαν ότι το δολάριο θα έπρεπε να υποτιμηθεί έναντι των κυριότερων ευρωπαϊκών νομισμάτων. Για να αποκατασταθεί το επίπεδο πλήρους απασχόλησης και να ισοσκελιστεί το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών, οι ΗΠΑ θα έπρεπε με κάποιο τρόπο να προκαλέσουν μια πραγματική υποτίμηση του δολαρίου. Η υποτίμηση, όμως, δεν ήταν εύκολη υπόθεση για τις ΗΠΑ. Κάθε άλλη χώρα θα μπορούσε να αλλάξει τις συναλλαγματικές ισοτιμίες του νομίσματός της έναντι όλων των άλλων νομισμάτων απλώς καθορίζοντας την ισοτιμία του νομίσματός της έναντι του δολαρίου σε νέο επίπεδο εκτός από τις ΗΠΑ.

Το 1971 η κρίση έφτασε στο αποκορύφωμα της όταν ο πρόεδρος Νίχον θέτοντας το θέμα επί τάπητος, σταμάτησε τις απώλειες χρυσού των ΗΠΑ ανακοινώνοντας ότι οι ΗΠΑ δεν θα πωλούσαν πλέον αυτομάτως χρυσό στις ξένες κεντρικές τράπεζες έναντι δολαρίων. Επιπλέον ο πρόεδρος Νίχον ανακοίνωσε την επιβολή φόρου ύψους 10% σε όλες τις εισαγωγές των ΗΠΑ μέχρι οι εμπορικοί εταίροι των ΗΠΑ να ανατιμήσουν τα νομίσματά τους έναντι του δολαρίου.¹⁶ Ακολούθησε η Σμιθσόνια Συμφωνία το Δεκέμβριο του 1971 μεταξύ των δέκα ισχυρότερων οικονομικά χωρών του κόσμου όπου η τιμή του χρυσού μεταβλήθηκε στις 38 ουγκιές χρυσού ανά δολάριο δηλαδή το δολάριο υποτιμήθηκε κατά 10% και εγκαινιάστηκε μια νέα περίοδος με ελαστικότητα στις συναλλαγματικές ισοτιμίες.¹⁷

Η απόφαση αυτή οδήγησε σε αυξανόμενη νομισματική αστάθεια που συνόδευσε το καθεστώς των κυμαινόμενων ισοτιμιών. Επιπλέον κληροδότησε στο σύγχρονο μακροοικονομικό σύστημα ένα από τα κυριότερα χαρακτηριστικά του: την αβεβαιότητα. Το 1973, οι δυνάμεις της προσφοράς και της ζήτησης ήλεγχαν πλέον τα νομίσματα των κυριότερων βιομηχανοποιημένων χωρών, τα οποία διακινούνταν με μεγαλύτερη ελευθερία από χώρα σε χώρα. Οι τιμές κυμαίνονταν συνεχώς και οι όγκοι, η ταχύτητα και η μεταβλητότητα των τιμών αυξήθηκαν λόγω στασιμοπληθωρισμού καθ' όλη τη διάρκεια της δεκαετίας των 1970. Εμφανίστηκαν

---

¹⁶ D. McAlesse, *Οικονομική για Επιχειρησιακές Σπουδές: Ανταγωνισμός, Μακροσταθερότητα και Παγκοσμιοποίηση*, εκδόσεις Τυπωθήτω (2005), Κεφάλαιο 19, σελ. 256-261

¹⁷ See also: Susan Strange, *The Dollar Crisis 1971*, International Affairs, vol.48, No.2, April 1972

νέα χρηματοοικονομικά εργαλεία, καθώς και η απορρύθμιση της αγοράς και η απελευθέρωση του εμπορίου. Οι μεταγενέστερες προσπάθειες μιας διεθνούς επιτροπής να αναπτύξει ένα νέο σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών απέτυχαν με εξαίρεση βέβαια το Ευρωπαϊκό μοντέλο με την θέσπιση του ενιαίου νομίσματος.

Ενώ οι αναπτυγμένες χώρες, από τις αρχές της δεκαετίας του '70, έπαψαν να στηρίζουν τις σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες και υιοθέτησαν κυμαινόμενες, οι περισσότερες από τις αναπτυσσόμενες παρέμειναν προσκολλημένες στις σταθερές ισοτιμίες, τις οποίες όμως και εγκατέλειψαν βαθμιαία κατά τη δεκαετία του '90. Σήμερα υφίστανται πλέον τρεις μεγάλες κατηγορίες συναλλαγματικών ισοτιμιών: α) των σταθερών, β) των κυμαινόμενων ισοτιμιών και γ) διάφορες ενδιάμεσες κατηγορίες περιορισμένης ευελιξίας.

Έτσι το σύστημα του Bretton Woods τέθηκε *de facto* εκτός ισχύος με την απόφαση της αμερικανικής κυβέρνησης να αναστείλει τη μετατρεψιμότητα του δολαρίου σε χρυσό και το ΔΝΤ έμεινε ουσιαστικά χωρίς σκοπό. Προηγουμένως όπως είπαμε και παραπάνω, το ΔΝΤ είχε συστήσει τα Ειδικά Τραβηχτικά Δικαιώματα (SDR), τα πρώτα στον κόσμο τεχνητά αποθέματα που υπήρχαν μόνο υπό λογιστική μορφή, αναφερόμενα έκτοτε συχνά ως «χάρτινος χρυσός», με τα οποία αναμενόταν ότι θα προάγονταν το εμπόριο και η ανάπτυξη, με την ενίσχυση της διεθνούς ρευστότητας. Με τη Συμφωνία της Τζαμάικα, η οποία ετέθη σε ισχύ το 1978, τα Ειδικά Τραβηχτικά Δικαιώματα αυξήθηκαν σε όγκο και είχαν γίνει το κύριο αποθεματικό κεφάλαιο του συστήματος.

Το ΔΝΤ έχει δεχθεί κριτική όσον αφορά τις διάφορες πολιτικές τις οποίες εφάρμοσε σε διάφορες περιπτώσεις προκειμένου να προωθήσει ένα μοντέλο ανάπτυξης το οποίο περιελάμβανε μακροοικονομική σταθεροποίηση, αποκρατικοποιήσεις, κατάργηση κρατικού παρεμβατισμού, απελευθέρωση του εξωτερικού εμπορίου και υποτίμηση του εθνικού νομίσματος. Σύμφωνα με τους Weller, Scott & Hersh η παγκοσμιοποίηση μείωσε τις δυνατότητες βελτίωσης του επιπέδου διαβίωσης των φτωχών χωρών τονίζοντας πως οι εισοδηματικές ανισότητες μεταξύ του 10% των πλουσιότερων και του 10% των φτωχότερων αυξήθηκαν σημαντικά. Από την άλλοι υποστηρικτές του ΔΝΤ και συγκεκριμένα οι Berg και Krueger πιστεύουν ότι το ελεύθερο εμπόριο έχει απίστευτα θετικές επιπτώσεις ενώ στις κριτικές που δέχονται απαντούν λέγοντας πως αν δεν υπήρχε άνοιγμα των αγορών των αναπτυσσόμενων χωρών οι ανισότητες αυτές θα ήταν ακόμα μεγαλύτερες.¹⁸ Βέβαια σύμφωνα με τους υποστηρικτές του ΔΝΤ οι επικρίσεις οφείλονται στο ότι οι περισσότεροι δεν γνωρίζουν τις λειτουργίες και

---

¹⁸ Παναγιώτης Ρουμελιώτης, *Προς Έναν Πολυπολικό Κόσμο*, εκδόσεις Λιβάνη, 2009, σελ.245

τους στόχους του, καθώς και το ότι αγνοούν την γενικότερη περίπλοκη φύση του διεθνούς οικονομικού συστήματος.

Από την άλλη πλευρά οι επικριτές ισχυρίζονται ότι αυτοί που κατευθύνουν την πολιτική του ΔΝΤ εσκεμμένα στήριξαν καπιταλιστικές στρατιωτικές δικτατορίες που πρόσκεινταν φιλικά σε αμερικανικές και ευρωπαϊκές εταιρίες. Ισχυρίζονται επίσης ότι το ΔΝΤ είναι σε γενικές γραμμές απαθές ή και εχθρικό στις απόψεις τους για δημοκρατία, ανθρώπινα δικαιώματα και εργατικά δικαιώματα. Άλλοι πάλι ισχυρίζονται ότι το ΔΝΤ δεν έχει αρκετή ισχύ για να εκδημοκρατίζει κυρίαρχα κράτη, αν και αυτό δεν εντάσσεται ούτως ή άλλως στους δεδηλωμένους στόχους του, οι οποίοι περιορίζονται στη παροχή συμβουλών και στην προώθηση της οικονομικής σταθερότητας. Το επιχείρημα υπέρ του ΔΝΤ είναι ότι η οικονομική σταθερότητα αποτελεί πρόδρομο της δημοκρατίας.

Πέρα αυτών, το ΔΝΤ υποστηρίζει συχνά την υποτίμηση νομισμάτων, κάτι που μεγάλος αριθμός οικονομολόγων θεωρεί ότι αυξάνει τον πληθωρισμό. Επίσης, κατά πολλούς συνδέεται η υψηλή φορολογία των προγραμμάτων λιτότητας με συρρίκνωση της οικονομίας. Η υποτίμηση του νομίσματος συνίσταται από το ΔΝΤ σε κυβερνήσεις χωρών των οποίων η οικονομία βρίσκεται σε κακή κατάσταση. Οι οικονομολόγοι που δίνουν έμφαση στην προσφορά ισχυρίζονται ότι οι πολιτικές του ΔΝΤ είναι καταστροφικές για την οικονομική ευημερία.

Από την άλλη, το ΔΝΤ μερικές φορές υποστηρίζει «προγράμματα λιτότητας», τα οποία συνεπάγονται αύξηση των φόρων ακόμη και όταν η οικονομία είναι αδύνατη, με στόχο να παρέχουν έσοδα στην κυβέρνηση για να αντιμετωπίσει το έλλειμμα προϋπολογισμού. Αυτές οι πολιτικές όμως επικρίθηκαν από τον Τζόζεφ Στίγκλιτς, πρώην οικονομολόγο και αντιπρόεδρο της Παγκόσμιας Τράπεζας, στο βιβλίο του *Globalization and Its Discontents*. Ο Στίγκλιτς υποστήριξε ότι, στρεφόμενο σε μια πιο νομισματική προσέγγιση, το ΔΝΤ δεν έχει πλέον έγκυρο στόχο, αφού σχηματίστηκε για να παρέχει κονδύλια σε χώρες για να υλοποιήσουν αποκατάσταση των πληθωριστικών μεγεθών τους.¹⁹

---

¹⁹ Joseph Stiglitz, *Η Μεγάλη Αυταπάτη*, Εκδόσεις Λιβάνη, 2002, σελ.193

iii. ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ

Η Παγκόσμια Τράπεζα αποτέλεσε μαζί με το ΔΝΤ τους βασικούς πυλώνες του συστήματος Bretton Woods προκειμένου να ανοικοδομήσουν την ισοπεδωμένη από το Β'Π.Π. Δυτική Ευρώπη ενώ καθιερώθηκε τυπικά στις 27 Δεκεμβρίου 1945.²⁰ Στο New Hampshire αποφασίστηκε ότι ο πρόεδρος της θα είναι πάντα αμερικανός πολίτης (και αντίστοιχα Ευρωπαίος του ΔΝΤ) και ότι οι ΗΠΑ θα διαθέτουν ουσιαστικά δικαίωμα βέτο σε κάθε σοβαρή της απόφαση. Όσον αφορά την λήψη αποφάσεων απαιτείται πλειοψηφία τουλάχιστον 85% στο 24μελές διοικητικό της συμβούλιο η ψήφος του αμερικανού προέδρου «μεταφράζεται» σε 16,4 % του συνόλου. Αυτό βέβαια αποτελεί και το ποσοστό των χρημάτων που οι ΗΠΑ είναι υποχρεωμένες να καταβάλλουν ετησίως στο κοινό ταμείο, από το οποίο στη συνέχεια γίνονται οι δανεισμοί, με την Ιαπωνία να έρχεται δεύτερη με 7,9%, τη Γερμανία τρίτη με 4,5% και τη Γαλλία να έπεται με 4,3%. Τον επόμενο χρόνο η Παγκόσμια Τράπεζα εξέδωσε το πρώτο δάνειό της προς τη Γαλλία ύψους \$250 εκατομμυρίων προκειμένου να συμβάλει στην ανοικοδόμηση της μετά τον πόλεμο, το οποίο και παραμένει ως σήμερα το υψηλότερο στην ιστορία της τράπεζας.²¹

Σκοπός της Παγκόσμιας Τράπεζας από τη στιγμή δημιουργίας της, ήταν η παροχή οικονομικής και τεχνικής βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες για αναπτυξιακά έργα με βασικό στόχο τη μείωση της φτώχειας και τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης στον αναπτυσσόμενο κόσμο ιδιαίτερα μετά την δεκαετία του 1960 επί θητείας Μανγκμάρα. Δραστηριοποιείται σε πάνω από 100 αναπτυσσόμενες χώρες, με βασικούς αποδέκτες τον περισσότερο από το μισό πληθυσμό των αναπτυσσόμενων χωρών δηλαδή 2,8 δις άτομα τα οποία ζουν με λιγότερα από \$700 το έτος και από αυτά 1,2 δις κερδίζουν λιγότερο από \$1 τη μέρα. Οι προσπάθειες της επικεντρώνονται στην εκπλήρωση των Αναπτυξιακών Στόχων της Χιλιετίας οι οποίοι είναι η πρωτοβάθμια εκπαίδευση, η παιδική θνησιμότητα, η μητρική υγεία, η καταπολέμηση των ασθενειών και η πρόσβαση σε πόσιμο νερό, τα οποία συνολικά αποσκοπούν στη σταθερή μείωση της φτώχειας.

Γ'αυτό το λόγο συνεργάζεται με κυβερνητικούς φορείς, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και ιδιωτικούς φορείς για να δημιουργήσει βιώσιμες αναπτυξιακές στρατηγικές. Έτσι διαθέτει γραφεία σε περίπου 100 χώρες, δικτυώνεται με κυβερνητικούς φορείς και φορείς της κοινωνίας των πολιτών και εργάζονται για να κατανοήσουν τη φύση των αναπτυξιακών προβλημάτων.

---

²⁰ Edward Mason and Robert Asher, *The World Bank Since Bretton Woods*, Washigton DC, Brookings Institution, 1973, p.148

²¹ Devesh Kapur, *The World Bank: Its Half Century*, Vol.I, History Vol. II, perspectives, Washigton DC: Brookings Institution, 1997, p.87

Παρόλα ταύτα τα τελευταία χρόνια λίγη μόνο πρόοδος έχει σημειωθεί ως προς την ανακούφιση των χρεών του Τρίτου Κόσμου. Το 1996, αναγνώρισαν την ανάγκη να διαγράψουν κάποια χρέη των 41 φτωχότερων χωρών, υιοθετώντας την Πρωτοβουλία για το Χρέος των Υπερχρεωμένων Φτωχών Χωρών(HIPC). Η πρωτοβουλία αυτή στόχο είχε να διαχειριστεί, ακόμη και να «επιλύσει», σύμφωνα με την αισιόδοξη διατύπωση του ΔΝΤ, τα προβλήματα με το χρέος των πλέον υπερχρεωμένων φτωχών χωρών, το συνολικό χρέος των οποίων ανερχόταν στα 200 δισεκατομμύρια δολάρια. Σε αυτές τις χώρες οι υποχρεώσεις εξυπηρέτησης των χρεών κατανάλωναν μεγάλο μέρος των εσόδων από τις εξαγωγές. Τα μισά από τα 615 εκατομμύρια άτομα στις χώρες που σήμερα κατατάσσονται σε αυτήν την κατηγορία χωρών, επιβιώνουν με λιγότερο από ένα δολάριο την ημέρα. Η πρωτοβουλία αυτή, σύμφωνα με το ΔΝΤ «επιδιώκει την εξεύρεση μιας μόνιμης λύσης για το πρόβλημα του χρέους αυτών των χωρών, συνδυάζοντας τη σημαντική μείωση του χρέους με μεταρρυθμίσεις που ενισχύουν τη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και μειώνουν τη φτώχεια». Υιοθετώντας πολιτικές οι οποίες έχουν κριθεί ορθές από την διεθνή κοινότητα, θα πραγματοποιούνταν παραγραφή χρεών που τελικά θα έφτανε στο ύψος των 60 δισεκατομμυρίων δολαρίων.

Καθότι όμως μόνο 3 χώρες κάλυψαν τα κριτήρια παροχής βοήθειας στα τρία πρώτα χρόνια της λειτουργίας του μηχανισμού, η πρωτοβουλία αυτή ενισχύθηκε το 1999, προκειμένου να προσφέρει μεταβατική ανακούφιση από τα χρέη, μεταξύ του αποφασιστικού σημείου και του σημείου ολοκλήρωσης, γεγονός που οδήγησε στην άμεση μείωση του κόστους εξυπηρέτησης του χρέους. Ο ενισχυμένος μηχανισμός συνέδεσε την ανακούφιση του χρέους με τη μείωση της φτώχειας. Προκειμένου να καλύψουν τα κριτήρια παροχής βοήθειας ή για να πάρουν δάνεια, οι χώρες αυτές πρέπει να προετοιμάζουν στρατηγικές μείωσης της φτώχειας με τη συμμετοχή μελών της κοινωνίας. Μέσα στον χρόνο που ακολούθησε την ενίσχυση πρωτοβουλίας, 10 δισεκατομμύρια δολάρια δεσμεύτηκαν για την ανακούφιση του χρέους 10 χωρών ενώ μέχρι το 2001, 22 χώρες εκ των οποίων οι 18 στην Αφρική, είχαν καλύψει τα κριτήρια ανακούφισης του χρέους στα πλαίσια της πρωτοβουλίας αρωγής των Υπερχρεωμένων Φτωχών Χωρών.²²

Για την επίτευξη των παραπάνω στόχων δημιουργήθηκαν δύο επιμέρους θεσμοί οι οποίοι είναι η Διεθνής Τράπεζα για την Ανασυγκρότηση και την Ανάπτυξη (IBRD) και ο Διεθνής Αναπτυξιακός Οργανισμός (IDA) οι οποίοι και αποτελούν τον κορμό της Παγκόσμιας Τράπεζας. Κάθε όργανο έχει και διαφορετικό ρόλο, αλλά συνεργάζεται και με άλλους για την υλοποίηση του οράματος για μια περιεκτική και

²² Richard Peet, *Ανόσια Τριάδα: το ΔΝΤ, η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ και ο ΠΟΕ*, Εκδόσεις Λιβάνη, 2009, σελ.205

βιώσιμη παγκοσμιοποίηση. Η IBRD επικεντρώνεται στην παροχή χαμηλότοκων δανείων στις αναπτυσσόμενες χώρες μεσαίου εισοδήματος ενώ ο IDA παρέχει ενισχύσεις και άτοκα δάνεια και επικεντρώνει τη δραστηριότητα του στις χώρες με χαμηλότερο εισόδημα. Επιπλέον η ΠΤ αποτελείται και από τους εξής οργανισμούς: ο Διεθνής Οργανισμός Χρηματοδότησης (IFC), ο Πολυμερής Οργανισμός Ασφάλισης Επενδύσεων (MIGA) και τέλος το Διεθνές Κέντρο Επίλυσης Διαφόρων Επενδύσεων (ICSID).²³

Οργανισμός	Συντομογραφίες
Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης	IBRD
Διεθνής Οργανισμός Ανάπτυξης	IDA
Διεθνής Οργανισμός Χρηματοδότησης	IFC
Οργανισμός Πολυμερούς Ασφάλισης Επενδύσεων	MIGA
Διεθνές Κέντρο Διακανονισμού Διαφορών από Επενδύσεις	ICSID

Αναλυτικότερα η Διεθνής Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή παροχής δανείων αναπτυξιακής βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες. Παρέχει δάνεια σε κυβερνήσεις ή σε Δημόσιους, Ιδιωτικούς φορείς με την εγγύηση των Κυβερνήσεων. Αναλυτικότερα παρέχει δάνεια διάρκειας 15 έως 20 ετών, με 3 έως 5 έτη περίοδο χάριτος σε αναπτυσσόμενες χώρες με υψηλότερο εισόδημα, μερικές από τις οποίες μπορούν να δανεισθούν από εμπορικές πηγές αλλά συνήθως μόνο με πολύ υψηλά επιτόκια. Επιπλέον συγκεντρώνει σχεδόν όλα τα κεφάλαιά της από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές με πιστοληπτική ικανότητα AAA, εκδίδει ομόλογα για να συγκεντρώσει κεφάλαια και μετά δανείζει με χαμηλότοκα επιτόκια στις δανειολήπτριες χώρες.²⁴

Ο Διεθνής Οργανισμός Ανάπτυξης έχει ως αποστολή του την παροχή οικονομικής βοήθειας στις λιγότερες αναπτυσσόμενες χώρες, όπου η συντριπτική πλειοψηφία των ανθρώπων ζουν με λιγότερο από \$2 την ημέρα, μέσω της χρηματοδότησης προγραμμάτων με στόχο τη μείωση κατά το ήμισυ του πληθυσμού που ζει στην απόλυτη φτώχεια μέχρι το 2015 και η βελτίωση της ποιότητας ζωής.

²³ See also: Oscar Schachter, *Sharing the World's Resources*, Columbia University Press, New York, 1977, p.113

²⁴ Ιστοσελίδα World Bank Group Branches: IBRD
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTIBRD/0,,menuPK:3046081~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:3046012,00.html>, ημ/νία πρόσβασης: 8-12-2010

Ο IDA χρηματοδοτεί έργα στις χώρες εκείνες που δεν είναι φερέγγυες για δανειοδότηση από την IBRD. Θεωρητικά χρηματοδοτεί χώρες με κατά κεφαλήν ΑΕΠ μικρότερο από \$885, όμως πάνω από το 90% των χρηματοδοτήσεων του κατευθύνεται σε χώρες με εισόδημα μικρότερο των \$650. Οι χώρες οι οποίες είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από τον IDA ανέρχονται σε 81 στις οποίες περιλαμβάνονται για ειδικούς λόγους και λίγες χώρες με μεγαλύτερο εισόδημα (κυρίως μικρές νησιωτικές με αδύναμη οικονομία). Ο IDA παρέχει μακροπρόθεσμα άτοκα δάνεια διάρκειας 40 ετών με 10ετή περίοδο χάριτος. Οι κύριες πηγές των πόρων του IDA προέρχονται από συνεισφορές δωρητών.²⁵

Ο Διεθνής Οργανισμός Χρηματοδότησης βοηθά τις ιδιωτικές επιχειρήσεις στον αναπτυσσόμενο κόσμο μέσω της παροχής και κινητοποίησης δανείων και της συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο εταιρειών καθώς και με την παροχή συμβουλών σχετικά με την ανάπτυξη κεφαλαιαγορών και την ιδιωτικοποίηση. Ο IFC δεν απαιτεί την εγγύηση των Κυβερνήσεων αλλά οι δραστηριότητες παροχής δανείων και επένδυσης σε μετοχές, βασίζονται στην αρχή της ανάληψης κινδύνου μαζί με τους ιδιώτες επενδυτές.²⁶

Ο Οργανισμός Πολυμερούς Ασφάλισης Επενδύσεων έχει ως σκοπό την συνεργασία με Κυβερνήσεις υποδοχής επενδύσεων και με τους μελλοντικούς επενδυτές, για την ενίσχυση του κλίματος των ξένων ιδιωτικών επενδύσεων και την υποβοήθηση παραμερισμού των εμποδίων της ροής επενδύσεων προς τις αναπτυσσόμενες χώρες.²⁷

Το Διεθνές Κέντρο Διακανονισμού Διαφορών από Επενδύσεις έχει ως σκοπό την επίλυση μέσω διαιτησίας καθώς και την παροχή διάφορων μέσων διευκόλυνσης για συμφιλίωση, σε διαφορές που προκύπτουν από επενδύσεις μεταξύ συμβαλλομένων κρατών και υπηκόων άλλων συμβαλλομένων κρατών.²⁸

Η Παγκόσμια Τράπεζα επενδύει στους ανθρώπους μέσω βασικής υγείας και εκπαίδευσης, εστιάζει στην κοινωνική ανάπτυξη, στη διακυβέρνηση, στην εξάλειψη της φτώχειας, στην ενίσχυση των δυνατοτήτων των κυβερνήσεων έτσι ώστε να

---

²⁵ Ιστοσελίδα World Bank Group Branches: IDA <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/IDA/0,,contentMDK:21206704~menuPK:83991~pagePK:51236175~piPK:437394~theSitePK:73154,00.html>, ημ/νία πρόσβασης: 8-12-2010

²⁶ Ιστοσελίδα World Bank Group Branches: IFC <http://www.ifc.org/ifcext/about.nsf/Content/WhatWeDo>, ημ/νία πρόσβασης: 8-12-2010

²⁷ Ιστοσελίδα World Bank Group Branches: MIGA http://www.miga.org/sectors/index_sv.cfm, ημ/νία πρόσβασης: 8-12-2010

²⁸ Ιστοσελίδα: World Bank Group Branches : ICSID <http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet>, ημ/νία πρόσβασης: 8-12-2010

παρέχουν ποιοτικές υπηρεσίες, αποτελεσματικά και μέσω διαφανών διαδικασιών. Επιπλέον προωθεί τις πρωτοβουλίες ατομικής επιχειρηματικότητας καθώς και αλλαγές για τη δημιουργία ενός σταθερού μακρο-οικονομικού περιβάλλοντος, το οποίο ευνοεί τις επενδύσεις και το μακροπρόθεσμο προγραμματισμό. Τέλος συμβάλλει ενεργά στην προστασία του περιβάλλοντος.

Τα τελευταία χρόνια η Παγκόσμια Τράπεζα έχει χρησιμοποιήσει σημαντικούς από τους πόρους της σε δραστηριότητες που αναμένεται να έχουν παγκόσμια επιρροή. Μια από αυτές είναι η ανακούφιση του χρέους των Υπερχρεωμένων Φτωχών Χωρών (HIPC).²⁹

Αναλυτικά όσον αφορά συγκεκριμένους τομείς όπως η εκπαίδευση, η καταπολέμηση του AIDS και διάφορα Προγράμματα Υγείας, η Παγκόσμια Τράπεζα έχει συμβάλλει σημαντικά σε αυτά. Στην εκπαίδευση, η ΠΤ από το 1963 χρηματοδοτεί εκπαιδευτικά προγράμματα δαπανώντας περισσότερα από 30 δισεκατομμύρια δολάρια με τη μορφή χρηματοδοτήσεων και δανείων.

Στην καταπολέμηση του AIDS η Παγκόσμια Τράπεζα αποδίδει πρώτη σημασία, η οποία και αποτελεί τη μεγαλύτερη πηγή μακροπρόθεσμης χρηματοδότησης σχετικών προγραμμάτων, με το ύψος της χρηματοδότησης να ξεπερνά τα 1,7 δις δολάρια με πάνω από τα μισά να απευθύνονται στην υπό-Σαχάρια Αφρική, για την καταπολέμηση της εξάπλωσης του ιού και για την μείωση των συνεπειών του. Ο επικεφαλής του ΟΗΕ το 2001 χαρακτήρισε τον ιό HIV ως τη μεγαλύτερη απειλή στην παγκόσμια εξέλιξη και όχι άδικα αφού τον προηγούμενο χρόνο μόνο περίπου 5 εκατομμύρια μολύνθηκαν από τον ιό HIV με έναν ρυθμό 15.000 την ημέρα. Σαν συνέπεια παγκοσμίως ζούσαν με τον ιό 35 εκατομμύρια άνθρωποι.

Επιπλέον στα Προγράμματα Υγείας, η ΠΤ δεσμεύει κάθε χρόνο περίπου 1,3 δις δολάρια για την υλοποίηση προγραμμάτων που αφορούν την υγεία και τη διατροφή στον αναπτυσσόμενο κόσμο.³⁰

Επίσης η Παγκόσμια Τράπεζα συνεργάζεται με τις χώρες στις προσπάθειες τους κατά της διαφθοράς και διαθέτει μηχανισμούς για να προστατεύσει τα προγράμματα που χρηματοδοτεί η ίδια από τυχόν διαφθορά και απάτη.

---

²⁹ World Bank, *Entering the 21st Century: World Development Report 1999/2000*, Oxford University Press, New York, 2000

³⁰ Paul Mosley, Jane Harrigan and John Toye, *Aid and Power: The World Bank and policy-based lending*, Routledge, vol.1, London

Τη δεκαετία του 1960 η Παγκόσμια Τράπεζα θεωρούσε την οικονομική ανάπτυξη ζήτημα επίλυσης πολλών ξεχωριστών τεχνικών προβλημάτων σχετικών με την αποτελεσματική χρήση των πόρων και τις μεταφορές κεφαλαίων.

Με τον ερχομό όμως του Ronald Reagan «μεταμορφώθηκε» και η Παγκόσμια Τράπεζα η οποία θα επικεντρωνόταν στην παροχή δανείων με «ποιότητα» και όχι με «ποσότητα». Πέρα από τις πρώτες οικολογικές ανησυχίες, η σημαντικότερη εξέλιξη ήταν η σύνδεση του δανεισμού τόσο της ΠΤ όσο και του ΔΝΤ με τις λεγόμενες «δομικές μεταρρυθμίσεις» της εκάστοτε οικονομίας-δανειολήπτη. Άρχισαν να δίνουν έμφαση στη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και στην εξάλειψη των παραμορφώσεων της αγοράς που προκαλούσε η κυβερνητική παρέμβαση.

Αργότερα, στη δεκαετία του 1980 το ενδιαφέρον μετατοπίστηκε στη μακροοικονομική προσαρμογή που είχε ως στόχο να εξαλείψει τον πληθωρισμό και τη μακροοικονομική αστάθεια. Έτσι η Συναίνεση της Ουάσιγκτον (Washington Consensus) αποτέλεσε ένα δόγμα διαρθρωτικής προσαρμογής το οποίο προϋπέθετε ότι οι οικονομικές μεταρρυθμίσεις και η εξάλειψη του κρατικού παρεμβατισμού θα απελευθέρωναν τις οικονομικές δυνάμεις που θα προωθούσαν την ανάπτυξη. Επρόκειτο ουσιαστικά για μια πολιτική δανεισμού στηριγμένη στην ακλόνητη πεποίθηση ότι η απελευθέρωση των αγορών, οι ιδιωτικοποιήσεις και η γενικότερη ελαχιστοποίηση του κρατικού ελέγχου στην οικονομία, είναι ο καλύτερος δρόμος προς τη λεγόμενη «αειφόρο ανάπτυξη» των προβληματικών κρατών. Όποια χώρα αποδεχόταν αυτή την καθαρά νεοφιλελεύθερη λογική, έπαιρνε και τα δάνεια των οργανισμών.

Στη συνέχεια όμως προκειμένου να πάρουν τις επόμενες δόσεις, οι κυβερνήσεις υποχρεώνονταν να απελευθερώσουν ολόκληρους κλάδους των οικονομιών τους, αποκρατικοποιώντας πετρελαιοπηγές, ορυχεία και άλλων κλάδων στρατηγικής σημασίας. Για μερικά χρόνια αυτή η «φόρμουλα» λειτουργούσε αρκετά καλά, τουλάχιστον από θεωρητικής απόψεως. Στα τέλη όμως της δεκαετίας του 1990 άρχισαν τα διαδοχικά «κράχ», χρηματιστηριακά, νομισματικά και πιστωτικά από την Ανατολική Ασία και την Ανατολική Ευρώπη έως και την Λατινική Αμερική. Τη δεκαετία του 1990 η ΠΤ και πολλοί ειδικοί άρχισαν να αντιλαμβάνονται ότι η οικονομική ανάπτυξη απαιτεί μετασχηματισμό της κοινωνίας και ότι τα «θεμελιώδη οικονομικά μεγέθη» δεν επαρκούν.³¹

Άλλη μια κριτική ιδιαίτερα επικριτική δέχτηκε η Παγκόσμια Τράπεζα από τον οικονομολόγο Joseph Stiglitz, ο οποίος και αποτέλεσε στέλεχος της, όταν

---

³¹ John Williamson, *What should the Bank think about the Washington Consensus?*, Institute for International Economics, Paper prepared as a background to the World Bank's World Development Report 200, July 1999

παραδέχτηκε κατά την διάρκεια μια διάσκεψης πως οι οικονομολόγοι αρχίζουν να κατανοούν ότι η ανάπτυξη είναι μία περίπλοκη διαδικασία η οποία δεν συνίσταται μόνο στη φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και στη μακροοικονομική προσαρμογή, αλλά αφορά σε πού περισσότερα πράγματα. Συγκεκριμένα σε μια σειρά άρθρων και ομιλιών, εξήγησε ότι η «Συναίνεση της Ουάσιγκτον» δεν ήταν παρά μια συνωμοσία των πλούσιων βιομηχανικών χωρών και των επιχειρήσεων τους, με σκοπό τον συστηματικό «στραγγαλισμό» των αναπτυσσόμενων οικονομιών τις οποίες υποτίθεται ότι έσωζαν με τα δάνειά τους μέσω της υποστήριξης της λεγόμενης «θεραπείας-σοκ», δηλαδή των έκτακτων μέτρων δημοσιονομικής λιτότητας και των ιδιωτικοποιήσεων της δημόσιας περιουσίας.³² Πολλοί οικονομολόγοι έχουν ασκήσει έντονη κριτική στην ΠΤ εκφράζοντας την άποψη ότι δεν δημιουργήθηκε προκειμένου να μειωθεί η ένδεια στις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά για να εξυπηρετήσει τα συμφέροντα των ΗΠΑ και των δυτικών χωρών. Όπως για παράδειγμα σε ορισμένες περιπτώσεις που οι χρηματοδοτήσεις αυτές δεν ήταν παρά έμμεση χρηματοδότηση δικτατορικών καθεστώτων, που όχι μόνο δεν περιόριζε την ανέχεια αλλά συχνά οδηγούσε σε μεγαλύτερη επιδείνωσή της.³³

Από την άλλη όμως δεν μπορούμε να παραβλέψουμε και τις θετικές κριτικές τις οποίες έχει δεχτεί η ΠΤ από διακεκριμένους οικονομολόγους όπως την κα Ρόμπιν Μπρόουντ η οποία αναφέρεται στον εκσυγχρονισμό της ΠΤ αλλά και της ουσιαστικής τροποποίησης των πολιτικών της. Σύμφωνα με την ίδια, η Π.Τ. όχι μόνο είναι ο βασικός χορηγός δανείων από το δημόσιο χρήμα αλλά και ο μεγαλύτερος οργανισμός αναπτυξιακής έρευνας στον κόσμο.³⁴

---

³² Βλέπε επίσης: John Williamson, *A Short History of the Washington Consensus*, 15 Law and Bus. Rev. Am. 7, 2009

³³ Joseph Stiglitz, *Η Μεγάλη Αυταπάτη*, Εκδόσεις Λιβάνη, 2002, σελ.175

³⁴ R.Broad, *Research, Knowledge and the art of "paradigm maintenance": The World Bank's Development Economics Vice-President (DEC)*, Review of International Political Economy, 2006, p.387-389

IV. Ο ρόλος που ασκεί το ΔΝΤ και η Παγκόσμια Τράπεζα στην Παγκόσμια Διακυβέρνηση

Η δεκαετία του 1980 αποτέλεσε την απαρχή της παγκοσμιοποίησης μέσα από την δημιουργία διεθνών οικονομικών θεσμών. Η παγκοσμιοποίηση διαθέτει ως κινητήριες δυνάμεις την ελεύθερη διακίνηση προϊόντων, το ελεύθερο εμπόριο, την επικράτηση της δύναμης της ελεύθερης αγοράς.

Οι ΗΠΑ εδραιώθηκαν ως παγκόσμια οικονομική δύναμη ύστερα από την πτώση του σοσιαλισμού και την διάλυση της ΕΣΣΔ. Μετά το τέλος του Ψυχρού πολέμου, ύστερα από την ισχυροποίηση της στρατιωτικής τους δύναμης, οι ΗΠΑ κατάφεραν να επεκταθούν και σε πολιτικό επίπεδο, με συνέπεια αυτός ο συνδυασμός να καθίσταται δελεαστικός για την προσέλκυση συμμάχων για την δημιουργία είτε πολυμερών είτε διμερών συμφωνιών με αποτέλεσμα το οικονομικό μοντέλο των ΗΠΑ να επεκταθεί σε παγκόσμιο επίπεδο. Το ΔΝΤ, η Παγκόσμια Τράπεζα και άλλοι οργανισμοί (ΟΗΕ, ΠΟΕ) δημιουργήθηκαν με αυτό το σκοπό, την εδραίωση του οικονομικού τους μοντέλου ούτως ώστε μέσα από αυτό να προωθούν οι ΗΠΑ τόσο όσο τις πολιτικές τους, τόσο και τα οικονομικά τους συμφέροντα. Μέσα από το ΔΝΤ και την Παγκόσμια Τράπεζα (οργανισμοί που μας απασχολούν στην παρούσα εργασία) οι ΗΠΑ προώθησαν το φιλελεύθερο μοντέλο για την λειτουργία του διεθνούς εμπορίου και των διεθνών οικονομικών σχέσεων, με άμεσο στόχο την οικονομική τους επικράτηση και την προώθηση της οικονομικής παγκοσμιοποίησης ως την βάση των αμερικανικών συμφερόντων. 35

Η δύναμη που διαθέτει το ΔΝΤ προέρχεται μέσα από τον άμεσο αλλά και έμμεσο έλεγχο που ασκεί στη χορήγηση δανείων σε κυβερνήσεις που αντιμετωπίζουν κρίση του ισοζυγίου πληρωμών και δυσκολεύονται να εξυπηρετήσουν την αποπληρωμή του κεφαλαίου και των τόκων του εξωτερικού χρέους. Η ισχύς ασκείται μέσω των όρων που συγκεκριμενοποιούνται στα προγράμματα σταθεροποίησης και προσαρμογής τα οποία επιβάλλονται μαζί με τη χορήγηση των απολύτως απαραίτητων δανείων.

Τουλάχιστον από τη δεκαετία του 1970 και έπειτα, η δανειοδότηση υπό όρους στηρίζεται σε μια αντίληψη της οικονομίας η οποία βασίζεται με τη σειρά της σε μια εκδοχή των νεοκλασικών θεωριών. Σύμφωνα με το ίδιο το ΔΝΤ, η επιμονή στην απελευθέρωση των αγορών εκφράζεται μέσω των όρων που αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι των δανείων. Το ότι το ΔΝΤ είναι προσκολλημένο στην νεοφιλελεύθερη οικονομική σκέψη για την παραγωγή πολιτικών κατευθύνσεων.

Ιστορικά μπορούμε να πούμε ότι οι ΗΠΑ ενεργώντας κυρίως μέσω του Υπουργείου Οικονομικών, ανέκαθεν είχαν κυρίαρχο ρόλο το οποίο αποδεικνύεται

³⁵ David Held, Antony McGrew, *Governing Globalization*, Polity Press, 2002. p.27-29

σαφώς από την προέλευση των στελεχών του Ταμείου αλλά και από τη χρηματοδότηση του, αλλά όχι και τον απόλυτο έλεγχο πάνω στο ΔΝΤ. Στα μέσα της δεκαετίας του 1970 αλλά και στις αρχές του 1980, οι ΗΠΑ εκδήλωσαν την κυριαρχία τους με ιδιαίτερη ένταση, η οποία περιελάμβανε απειλές απόσυρσης της οικονομικής τους στήριξης, περιόδους κατά τις οποίες οι αντοχές του ΔΝΤ δοκιμάζονταν. Η αμερικανική κυριαρχία κατέληξε να εκφραστεί μέσα από την αναθεωρημένη στάση που τήρησε ένα μεταβαλλόμενο ΔΝΤ. Η χορήγηση δανείων και η παραγραφή χρεών εξαρτήθηκαν από όρους που υπαγόρευαν στη δανειζόμενη χώρα μια σειρά πολιτικών οι οποίες σύντομα άρχισαν να εφαρμόζονται καθολικά. Οι πολιτικές αυτές βασιζόνταν στην αντίληψη του πώς λειτουργούν οι επιτυχημένες οικονομίες και ειδικά στο πως αναπτύσσονται.

Όλη αυτή η πολιτικό-οικονομική στάση προπαγανδίστηκε ενεργά από ένα Ρεπουμπλικανικό Κόμμα το οποίο πραγματοποίησε στροφή προς τα δεξιά, εξέλιξη που αποτυπώθηκε με την εκλογή του Ronald Reagan.

Ταυτόχρονα οι οικονομικές συνθήκες αυτής της περιόδου σε συνδυασμό με την οικονομική στασιμότητα και τον πληθωρισμό, ερμηνεύτηκε από πολλούς νεοκλασικούς ως αποτυχία της κείνσιανής οικονομικής διαχείρισης. Έτσι συντελέστηκε μια σύγκλιση πολιτικο-οικονομικών θεωρήσεων που συνέδεαν εξωτερικές πηγές δεξιών επιρροών, προερχόμενων κυρίως από τις ΗΠΑ με την εσωτερική νεοκλασική οικονομική κουλτούρα του ΔΝΤ, γεγονός το οποίο συγκρότησε την κεντρική θέση την οποία υιοθέτησε έκτοτε ο συγκεκριμένος θεσμός δηλαδή το νεοφιλελευθερισμό. Όμως η βασική αρχή των νεοφιλελεύθερων οικονομικών θεωριών είναι η αποτελεσματικότητα της αγοράς, δόγμα το οποίο αν μπορεί να οδηγούσε στην κατάρρευση αν το ακολουθούσε. Έτσι το ΔΝΤ κλήθηκε να συνθέσει πτυχές της κείνσιανής ρυθμιστικής παρέμβασης με τη νεοφιλελεύθερη απαίτηση για απορρύθμιση των αγορών. Η λύση σε αυτήν την αντίφαση ήταν οι θεσμοί της παγκόσμιας διακυβέρνησης να εποπτεύσουν την απορρύθμιση των εθνικών οικονομιών.³⁶

Το αποτέλεσμα ήταν να μετατοπιστεί απότομα προς τα πάνω το κέντρο της εξουσίας, στο παγκόσμιο θεσμικό επίπεδο, μέσα στα ευρύτερα πλαίσια των σχέσεων ισχύος τα οποία βρίσκονται υπό τον έλεγχο των ΗΠΑ. Συμπερασματικά θα λέγαμε πως το ΔΝΤ αποτελεί έναν θεσμό ο οποίος ακολουθεί ένα μοντέλο παγκόσμιου νεοφιλελευθερισμού αλλά παράλληλα διατηρεί τις πτυχές του κείνσιανισμού ως προς την ανάγκη θεσμικής ρύθμισης της παγκόσμιας οικονομίας.

Από την άλλη όσον αφορά την Παγκόσμια Τράπεζα, η οποία αποτελεί και δημιούργημα των ΗΠΑ, η πλειοψηφία των πρώτων ανώτατων στελεχών και του

---

³⁶ Richard Peet, *Ανόσια Τριάδα: το ΔΝΤ, η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ και ο ΠΟΕ*, σελ.208-216

προσωπικού στην αρχή ήταν Αμερικανοί και οι ΗΠΑ κάλυπταν το μεγαλύτερο ποσοστό του μετοχικού κεφαλαίου. Το αποτέλεσμα ήταν μια ισχυρή και διαρκής επίδραση σε όλες τις πτυχές της Τράπεζας, συμπεριλαμβανομένης της δομής της, της γενικής πολιτικής κατεύθυνσης και των μορφών δανεισμού. Στην αρχή η Παγκόσμια Τράπεζα εξαρτιόταν σε μεγάλο βαθμό από την πώληση ομολόγων προκειμένου να συγκεντρώσει τον κύριο όγκο των κεφαλαίων της. Τα υπόλοιπα διαθέσιμα κεφάλαια προήλθαν από συνδρομές των κρατών-μελών. Τα πρώτα δέκα χρόνια η αμερικανική συμμετοχή, αποτελούσε το ένα τρίτο του συνόλου και το μόνο άμεσα αξιοποιήσιμο μέρος αφού ήταν σε δολάρια.

Οι τράπεζες και οι ασφαλιστικές εταιρίες, η βασική αγορά ομολόγων κατά τη μεταπολεμική περίοδο, αρχικά αντιμετώπισαν την Παγκόσμια Τράπεζα με καχυποψία. Κατά την πρώτη δεκαετία λειτουργίας της, λειτούργησε κυρίως ως πάροχος-δανείων σε κυβερνήσεις της Δυτικής Ευρώπης για την ανοικοδόμηση των χωρών και αργότερα τη δεκαετία του 1950 όπου η προσοχή στρεφόταν στις πλουσιότερες χώρες του Τρίτου Κόσμου, η βασική αποστολή της Παγκόσμιας Τράπεζας ήταν να κερδίσει την εμπιστοσύνη των ιδιωτών επενδυτών και ειδικά εκείνων της Γουόλ Στριτ και τελικά τα κατάφερε.

Β' ΜΕΡΟΣ

Η περιπτωσιολογική μελέτη της κρίσης της Νοτιοανατολικής Ασίας.

Ι.Το χρονικό της Κρίσης. Η κατάσταση που επικρατούσε στην Νοτιοανατολική Ασία πριν την κρίση και πως οδηγήθηκε στην κρίση.

Η Ασία ακολούθησε το μοντέλο της καπιταλιστικής ανάπτυξης το οποίο προήλθε μέσα από την εμπειρία της Ιαπωνίας στον 2^ο ΠΠ και ιδιαίτερα από την τεράστια ανάπτυξή της, την περίοδο 1950-1973.

Στις αρχές της δεκαετίας του '50, αφού η οικονομία ανέκαμψε από τον πόλεμο, η οικονομία της Ιαπωνίας δεν διέφερε από εκείνη μιας αναπτυσσόμενης χώρας. Ξεκινώντας από το 1952, οι εξαγωγές της οποίας σε ατσάλι και αυτοκίνητα ήταν ελάχιστες συγκρινόμενες με αυτές των Ηνωμένων Πολιτειών παρόλο που διέθεταν πρώτες ύλες για την παραγωγή τους. Συγκεκριμένα το 1955 η Ιαπωνία παρήγαγε 5 εκατ. τόνους ατσάλι και 30.000 αυτοκίνητα ενώ οι ΗΠΑ παρήγαγε την ίδια περίοδο 90 εκατ. τόνους ατσάλι και σχεδόν 7 εκατ. αυτοκίνητα. Παρόλο που η Ιαπωνία κατείχε αρκετές πρώτες ύλες για την παραγωγή ατσαλιού ή άλλων βαρέων βιομηχανικών προϊόντων, το κόστος παραγωγής τους ήταν σημαντικά μεγαλύτερο από τις επικρατούσες παγκόσμιες τιμές.

Στα μέσα της δεκαετίας του '60 η Ιαπωνία μείωσε το κόστος παραγωγής ατσαλιού τόσο ώστε αποτέλεσε τον χαμηλότερου κόστους παραγωγό ατσαλιού παγκοσμίως.

Τελικά στις αρχές της δεκαετίας του '70 κατάφερε να παράγει την ίδια ποσότητα ατσάλι με αυτή των ΗΠΑ, μέχρι το 1975 παρήγαγε μεγαλύτερη ποσότητα αυτοκινήτων από αυτήν της Γερμανίας και μέχρι το 1980 μεγαλύτερη από αυτήν των ΗΠΑ.³⁷

Trends in GDP Growth (1965-1996)

	1965-1980	1980-1989	1990-1996
US	2.7	3.0	2.5
Japan	6.6	4.1	1.2
Germany	3.3	2.2	1.1
World	4.1	3.1	1.8

Πηγή: World Bank (1992-1996), IMF (1996)

³⁷ Ajit Sign, *Asian Capitalism and the Financial Crisis*, CEPA Working Paper Series III, Working Paper No.10, 1998, p.3

Συμπερασματικά θα λέγαμε πως αυτή την περίοδο των 30 ετών η ανάπτυξη της Ιαπωνίας ήταν σημαντική. Βέβαια το μοντέλο ανάπτυξης της Ιαπωνία όπως και της Κορέας δεν αποτελούν και το αντιπροσωπευτικό μοντέλο ανάπτυξης της Νοτιοανατολικής Ασίας καθώς οι υπόλοιπες χώρες όπως η Ταϊβάν, Σιγκαπούρη, Μαλαισία, Ινδονησία και Ταϊλάνδη ακολούθησαν διαφορετική βιομηχανική στρατηγική.

Μολαταύτα σαν συμπέρασμα θα λέγαμε πως όλες αυτές οι χώρες ακολούθησαν το βασικό μοντέλο καπιταλιστικής ανάπτυξης το οποίο περιελάμβανε ιδιαίτερα χαμηλό πληθωρισμό και δημόσια ελλείμματα, υψηλά ποσοστά εθνικών αποταμιεύσεων, επενδύσεων και εισροών κεφαλαίου, καθώς και μεγάλα αποθέματα συναλλαγματικών διαθεσίμων.

GDP Growth
East and South East Asian Countries
1970-1996
(Annual average percentage growth)

	1970-1979	1980-1989	1990-1996
Hong Kong	9.2	7.5	5.0
Singapore	9.4	7.2	8.3
Taiwan	10.2	8.1	6.3
South Korea	9.3	8.0	7.7
Malaysia	8.0	5.7	8.8
Thailand	7.3	7.2	8.6
Indonesia	7.8	5.7	7.2
China	7.5	9.3	10.1

Πηγή: The Economist, March 1, 1997

Η περιοχή της Ανατολικής Ασίας την περίοδο 1980-1995 αναδείχθηκε ως η περιοχή με την μεγαλύτερη ώθηση στην παγκόσμια οικονομία καθώς η ανάπτυξή της ήταν τρεις φορές μεγαλύτερη από αυτήν της παγκόσμιας οικονομίας. Βέβαια η γρήγορη αυτή ανάπτυξη συνοδεύτηκε από χαμηλό πληθωρισμό γεγονός που συνέβαλε στην μείωση της φτώχειας. Συγκεκριμένα το 1975, 6 στους 10 κάτοικους της Νότιας Ασίας ζούσαν με λιγότερο από 1\$ την ημέρα. Στην Ινδονησία ο ρυθμός φτώχειας σε απόλυτους αριθμούς ήταν ακόμη υψηλότερος.

Recent Growth of Real GDP/Person in Asia

	GDP /person, 1996	Growth 1950-73	Growth 1973-96
Hong Kong	21,201	5.5	5.1
Singapore	20,983	4.3	6.1
Japan	19,582	8.0	2.5
Taiwan	14,222	6.2	6.1
South Korea	12,874	5.2	6.8
Malaysia	7,764	2.8	4.0
Thailand	6,112	3.2	5.6
Indonesia	3,464	2.5	3.6
China	2,653	2.1	5.4
Philippines	2,369	1.8	0.8

Πηγή: Maddison (1995-1997) updated using Asian Development Bank

Συγκεντρωτικά τη δεκαετία του '70 το 60% του πληθυσμού της περιοχής της Ασίας ζούσε κάτω από το όριο της φτώχειας. Μέχρι το 1996 το ποσοστό αυτό είχε μειωθεί στο 12% ενώ την περίοδο αυτή ο πληθυσμός αυξήθηκε από τα 117 εκατ. στα 200 εκατ. Έτσι σήμερα η Κορέα, η Ταϊλάνδη και η Μαλαισία έχουν σχεδόν εξαλείψει την φτώχεια ενώ και η Ινδονησία έχει κάνει αξιοσημείωτη πρόοδο στη μείωση της φτώχειας. Στις ΗΠΑ και άλλες χώρες του δυτικού κόσμου παρόλο που έχουν σημειώσει σημαντική άνοδο της ανάπτυξης τους τα τελευταία 25 χρόνια, λίγη εξέλιξη έχει επέλθει όσον αφορά τη μείωση του ρυθμού φτώχειας.

Υπάρχουν ακόμη αρκετά στοιχεία τα οποία δείχνουν ότι οικονομίες οι οποίες λειτούργησαν κάτω από το ασιατικό μοντέλο, όχι μόνο κατάφεραν να αναπτυχθούν γρήγορα αλλά αυτή η ανάπτυξη μοιράστηκε σε όλη την ευρύτερη περιοχή.

Έτσι μεταξύ του 1980 και του 1992 οι πραγματικοί μισθοί αυξήθηκαν κατά 5% ανά έτος καθώς και η απασχόληση στη βιομηχανία 6% ανά έτος, γεγονός που συνέβαλε από τη μία στην αύξηση του βιοτικού επιπέδου των χωρών αυτών και από την άλλη στην εισροή μεταναστών για εργασία.³⁸ Παρακάτω αναλύονται οι παράγοντες οι οποίες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο όσον αφορά την τρομακτική αύξηση του βιοτικού επιπέδου της περιοχής αυτής μέσα σε δύο δεκαετίες.

³⁸ Ajit Sign, *Asian Capitalism and the Financial Crisis*, CEPA Working Paper Series III, Working Paper No.10, 1998, p.5-6

Ο ρόλος της εκπαίδευσης υπήρξε ένας σημαντικός παράγοντας ο οποίος συνέβαλε στην ταχεία ανάπτυξη της περιοχής αυτής, καθώς οι χώρες αυτές δίνουν ιδιαίτερη έμφαση σε αυτήν. Το εκπαιδευτικό σύστημα των χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας ενθαρρύνει τη μάθηση, τις πρακτικές γνώσεις και τον ανταγωνισμό.³⁹ Με αυτό τον τρόπο οι χώρες αυτές κατάφεραν σχεδόν να εξαλείψουν τον αναλφαβητισμό καθώς και να βελτιώσουν την ποιότητα του εργατικού τους δυναμικού.

Το υψηλό ποσοστό της εθνικής αποταμίευσης το οποίο και κατευθυνόταν κυρίως σε επενδύσεις είτε στη βιομηχανία είτε στο εμπόριο, αποτελεί το δεύτερο σημαντικό παράγοντα. Ο συνδυασμός υψηλών ποσοστών εθνικής αποταμίευσης, κυβερνητικών επενδύσεων στην εκπαίδευση και κατευθυνόμενων από το κράτος βιομηχανικών πολιτικών είχαν συμβάλει ώστε η ευρύτερη αυτή περιοχή της Νοτιοανατολικής Ασίας να καταστεί ένας ισχυρός οικονομικός παράγοντας παγκοσμίως.

Βέβαια όταν μιλάμε για υψηλά ποσοστά εθνικής αποταμίευσης εννοούμε αποταμίευση με απίστευτους ρυθμούς αλλά και σε μετέπειτα σωστή επένδυση αυτών των κεφαλαίων.

Οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας για να το καταφέρουν όμως αυτό έβαλαν υψηλούς δασμούς στις εισαγωγές τους και προσπάθησαν να αυξήσουν τις εξαγωγές τους μέσω των ανταγωνιστικών τιμών. Με αυτόν τον τρόπο προσέλκυσαν μεγάλο ποσοστό ΑΞΕ (Άμεσων Ξένων Επενδύσεων) αν και ο προστατευτισμός δεν αποτελούσε και την πιο ενδεδειγμένη μορφή οικονομικής στρατηγικής.⁴⁰

Τέλος σημαντικός παράγοντας υπήρξε η σφιχτή δημοσιονομική και νομισματική πολιτική η οποία και κράτησε τους μισθούς σε σχετικά χαμηλά επίπεδα μέσα από την καταπάτηση εργατικών δικαιωμάτων και δημοκρατικών θεσμών στρατιωτικών καθεστώτων και αυταρχικών κυβερνήσεων τα οποία και δημιούργησαν ένα ιδιόμορφο πολιτικό πλαίσιο.

Οι παραπάνω παράγοντες σε συνδυασμό με τις υψηλές αποδόσεις επενδύσεων χαρτοφυλακίου συνέβαλαν στην δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος για την εισροή ξένων κεφαλαίων. Έτσι το διάστημα 1990-1996, η περιοχή της Ανατολικής Ασίας κατείχε το 1/5 του συνόλου της παγκόσμιας παραγωγής καθώς και τα 2/3 των παγκόσμιων επενδύσεων.

Μέχρι τότε η Νοτιοανατολική Ασία είχε καταφέρει να διαχειρισθεί τις δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης προς όφελος της. Όμως δεν ήταν δυνατόν να εμφανίσει τα οικονομικά αποτελέσματα της μεταπολεμικής περιόδου, όπως το εργατικό δυναμικό το οποίο δεν θα μπορούσε να αυξηθεί σε

³⁹ P.Kennedy, *Προετοιμασία για τον 21^ο αιώνα*, Λιβάνης-Νέα Σύνορα, Αθήνα, 1994, σελ. 329-330

⁴⁰ P.Hirst-G.Thompson, *Globalization in Question: The International Economy and the Possibilities of Governance*, p.112

μεγαλύτερο επίπεδο, ενώ το ποσοστό αποταμίευσης ήταν ιδιαίτερο υψηλό και δεν θα μπορούσε να αυξηθεί περαιτέρω.⁴¹ Η περαιτέρω ανάπτυξη της περιοχής εξαρτιόταν από την αύξηση της παραγωγικότητας των υπαρχόντων πόρων και όχι από την κινητοποίηση νέων, πράγμα που έφερνε τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας πιο κοντά στις προκλήσεις που αντιμετώπιζαν οι ανεπτυγμένες οικονομίες.

Η ημερομηνία ορόσημο για την κρίση της Νοτιοανατολικής Ασίας είναι η 2^α Ιουλίου 1997 όταν υποτιμήθηκε το ταϊλανδικό νόμισμα μπάτ κατά 50% περίπου έναντι του δολαρίου.

Όμως οι ανησυχητικές ενδείξεις είχαν ξεκινήσει νωρίτερα με σποραδικές κερδοσκοπικές επιθέσεις εναντίον τοπικών νομισμάτων ενώ τα αίτια εντοπίζονται αρκετά χρόνια πριν με την ανησυχητικά μεγάλη εισροή κεφαλαίων και συγκεκριμένα από τα 9 δις δολάρια την περίοδο 1983-1989 σε 104,9 δις δολάρια την περίοδο 1990-1994 με τις τέσσερις αναδυόμενες οικονομίες της Νοτιοανατολικής Ασίας (Ινδονησία, Μαλαισία, Φιλιππίνες και Ταϊλάνδη) να λαμβάνουν το μεγαλύτερο ποσοστό. Βέβαια αυτή η εισροή κεφαλαίων δεν ήταν καθόλου τυχαία αφού οι συνθήκες για την εισροή τους ήταν αρκετά ευνοϊκές.⁴² Το χαμηλό εργατικό κόστος, τα υψηλά επιτόκια, οι σταθερές συναλλαγματικές ισοτιμίες, η ελάχιστη ρύθμιση της αγοράς καθώς και άλλοι παράγοντες που εντοπίζονται στις χώρες βάσης των κεφαλαίων όπως τα χαμηλά επιτόκια σε Ιαπωνία και ΗΠΑ, η υπερβολική ρευστότητα στην ανεπτυγμένη Δύση αποτέλεσαν τους κύριους λόγους προσέλκυσης τόσο μεγάλου όγκου ξένων κεφαλαίων.

Έτσι οι χώρες της Ανατολικής Ασίας είχαν πρόβλημα υπερβολικού δανεισμού έπειτα από την εισροή κεφαλαίων που ήταν κατά κύριο λόγο βραχυπρόθεσμος, σε ξένο νόμισμα και χωρίς στρατηγική εξασφάλιση.⁴³ Το γεγονός αυτό συνεπαγόταν και έντονες πληθωριστικές πιέσεις στην αγορά των μη εμπορεύσιμων αγαθών, αφού οδήγησαν σε υπερεκτίμηση του πραγματικού κεφαλαίου και στη δημιουργία στρεβλώσεων τύπου «φούσκας» στην αγορά.

Επιπλέον η υπερβολική προσφορά συναλλάγματος οδήγησε σε υπερεκτίμηση των νομισμάτων των χωρών αυτών, η οποία και μείωσε την ανταγωνιστικότητα τους και έπληξε το εξαγωγικό τους εμπόριο. Όσον αφορά τις κεφαλαιακές εισροές, αυτές αύξησαν τον εγχώριο τραπεζικό δανεισμό

---

⁴¹ Paul Krugman, *The Myth of Asia's Miracle*, Foreign Affairs, vol.73, No.6, 1994, p.71

⁴² Sharma, Shalendra D, *Asia's Economic Crisis and the IMF*, International Institute for Strategic Studies, 1998, p.25

⁴³ Pablo Bustelo, *The East Asian Financial Crisis: An analytical Survey*, Instituto Complutense de Estudios Internacionales, ICEI Working Papers No. 10, 1998, p.7-9

ώστε να καλυφθεί η ανάγκη για ιδιωτική επένδυση, της οποίας η αντίστοιχη αύξηση αναγκαστικά έπρεπε να τροφοδοτηθεί με εισαγωγές κεφαλαιουχικών αγαθών που επιδεινώνουν τα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών. Το καλοκαίρι του 1996, ένα χρόνο δηλαδή πριν ξεσπάσει η οικονομική κρίση στην περιοχή, πηγές ανέφεραν πως ο αριθμός των εξαγωγών στην περιοχή έπεφτε αισθητά σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Στις αρχές του 1997 η Ινδονησία, η Κορέα και η Ταϊλάνδη είχαν ένα αξιοσημείωτο δείκτη ανάπτυξης της οικονομίας και του εμπορικού τους τομέα. Το μόνο ανησυχητικό ήταν η μεγάλη ανισορροπία του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών τους και η αγορά μετοχικού κεφαλαίου, η οποία γνώριζε μία φυσιολογική πτώση μετά την κορύφωση.

Όμως τον προηγούμενο Ιούλιο είχε ήδη επέλθει κατάρρευση της Bangkok Bank of Commerce στην Ταϊλάνδη η οποία χρειάστηκε την επέμβαση της Κεντρικής Τράπεζας της χώρας με ρευστά διαθέσιμα προκειμένου να στηρίξει τη ζήτηση για συνάλλαγμα. Επιπλέον όμως, αυτό που κλόνισε την εμπιστοσύνη των επενδυτών και δημιούργησε εκτεταμένη πτώση του χρηματιστηρίου ήταν η αναποφασιστικότητα της ταϊλανδικής κυβέρνησης η οποία και δημιούργησε σοβαρή καθυστέρηση στο χρόνο αντίδρασης και λήψης μέτρων.

Συγκεκριμένα στις 14 Μαΐου 1997 το χρηματιστήριο της Ταϊλάνδης σημείωσε πτώση της τάξης του 7% ενώ περίπου ένα μήνα αργότερα στις 19 Ιουνίου σημείωσε νέα πτώση, αυτή τη φορά μεγαλύτερη, της τάξης του 11% ύστερα και από την παραίτηση του Υπουργού Οικονομίας της χώρας. Βέβαια τα παραπάνω γεγονότα είχαν και σημαντικές επιπτώσεις στην κεφαλαιαγορά, με 16 μεγάλες επιχειρήσεις οι οποίες και αποτελούσαν μεγάλο κομμάτι της κεφαλαιαγοράς να αναστείλουν τις εργασίες τους με αποτέλεσμα να ενταθούν οι ανησυχίες για τη βιωσιμότητα της οικονομίας της χώρας. Τίποτα, όμως από αυτά δεν μπορούσε να προϊδεάσει για την οικονομική καταστροφή που θα ακολουθούσε.⁴⁴

Όπως αναφέραμε και προηγουμένως, η κρίση ξεκίνησε έπειτα από την αλματώδη υποτίμηση του ταϊλανδικού νομίσματος μπάτ τον Ιούλιο του 1997. Έως τότε και για δέκα χρόνια περίπου, η ισοτιμία μπάτ-δολαρίου ήταν 25 προς 1.

Η υποτίμηση αυτή προκάλεσε νομισματική κερδοσκοπία η οποία απλώθηκε και έπληξε τη Μαλαισία, την Κορέα, τις Φιλιππίνες και την Ινδονησία και μέχρι τέλος του χρόνου, αυτό που είχε ξεκινήσει ως μια συναλλαγματική καταστροφή απειλούσε να καταστρέψει πολλές από τις

---

⁴⁴ S.Shishido-T.Nakajima, *Asian Currency Crisis and the Role of Japan*, Developing Economies, Vol.37, 1999, p.3

τράπεζες και τις χρηματοπιστωτικές αγορές της περιοχής, ακόμα και ολόκληρες οικονομίες. Η γρήγορη απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών αγορών και των κεφαλαιαγορών ήταν για πολλούς η πλέον σημαντική αιτία της κρίσης.⁴⁵

Βασικό κοινό χαρακτηριστικό αυτών των χωρών αποτελούσε η πρόσδεση των τοπικών νομισμάτων τους στο δολάριο. Έτσι καθώς το δολάριο ανατιμούνταν την εποχή εκείνη, οι χώρες αυτές έχαναν την ανταγωνιστικότητά τους. Καθόσον οι οικονομίες της περιοχής είχαν «κλειδώσει» τα εθνικά τους νομίσματα με την ισοτιμία του δολαρίου, η χαμηλή ισοτιμία του 1995 ενίσχυσε την ανταγωνιστικότητα της περιοχής ενώ η άνοδος του το 1996 τη ζημίωσε.

Έτσι, ως αντίδραση στη συνεχιζόμενη μείωση στο ρυθμό των εξαγωγών και την αναδυόμενη κρίση, η Ταϊλάνδη εγκατέλειψε την πρόσδεση στο δολάριο στις 2 Ιουλίου και ξεκίνησε μια υποτίμηση του εθνικού της νομίσματος μπάτ κατά 50 % (από 26 σε 39 μπάτ ανά δολάριο) μέσα σε διάστημα έξι μηνών, από το Μάιο του 1997. Η υποτίμηση του μπάτ ήταν αυτή που πυροδότησε την κρίση στην περιοχή καθώς οι επενδυτές προσπάθησαν να αποσύρουν όλοι μαζί ταυτόχρονα τις επενδύσεις και να μετατρέψουν τα νομίσματα τους πάλι σε δολάρια συμπαρασύροντας και άλλα νομίσματα της περιοχής.

Ουσιαστικά οι κερδοσκόποι πιστεύοντας ότι θα γινόταν αυτή η υποτίμηση του νομίσματος, προσπαθούσαν να απομακρυνθούν από το εθνικό νόμισμα και να επενδύσουν σε δολάρια. Με την ελεύθερη μετατρεψιμότητα, δηλαδή τη δυνατότητα ανταλλαγής του τοπικού νομίσματος με δολάρια ή με οποιοδήποτε άλλο νόμισμα. Καθώς όμως οι συναλλασσόμενοι πουλούν το εθνικό νόμισμα, η αξία του μειώνεται. Εναλλακτικά και συνηθέστερα η κυβέρνηση προσπαθεί να στηρίξει το νόμισμα. Πουλάει δολάρια από τα αποθέματα της αγοράζοντας τοπικό νόμισμα, για να διατηρήσει την αξία του. Τελικά όμως τα αποθεματικά της κυβέρνησης σε ισχυρό νόμισμα εξαντλούνται. Δεν υπάρχουν άλλα δολάρια προς πώληση και το νόμισμα «κατρακυλά». Οι κερδοσκόποι ικανοποιούνται αφού στοιχημάτισαν σωστά. Μπορούν πάλι να στραφούν στο εθνικό νόμισμα και να έχουν καλά κέρδη. Το μέγεθος των αποδόσεων μπορεί να είναι εντυπωσιακό. Έτσι και στην περίπτωση της Ταϊλάνδης λειτούργησαν οι κερδοσκόποι. Ο κερδοσκόπος πηγαίνει σε μια ταϊλανδική τράπεζα, δανείζεται 24 δισεκατομμύρια μπάτ, τα οποία, με την αρχική τιμή συναλλάγματος, μπορούν να μετατραπούν σε 1 εκατομμύριο δολάρια. Μια εβδομάδα αργότερα η συναλλαγματική ισοτιμία αυξάνεται δηλαδή το εγχώριο νόμισμα μπάτ υποτιμάται έναντι του δολαρίου και έτσι αντί το ένα

⁴⁵ Joseph E. Stiglitz, *Η Μεγάλη Αυταπάτη*, Αθήνα, 2003, σελ.190

δολάριο να αντιστοιχεί σε μπάτ, τώρα αντιστοιχεί σε 40. Παίρνει 600 εκατομμύρια δολάρια από το 1 δισεκατομμύριο και τα μετατρέπει σε μπατ, και εξοφλεί έτσι το δάνειο των 24 δισεκατομμυρίων μπατ ($600 \times 40 = 24$ δισ). Τα υπόλοιπα 400 εκατομμύρια δολάρια είναι το καθαρό κέρδος του μέσα σε μία εβδομάδα. Σίγουρος ότι η συναλλαγματική ισοτιμία δεν θα μειωνόταν (δηλαδή από τα 24 να πάει στα 20 μπατ ανά δολάριο), δεν υπήρχε σχεδόν κανένα ρίσκο, και στη χειρότερη περίπτωση αν η συναλλαγματική ισοτιμία παρέμενε αμετάβλητη, θα έχανε τους τόκους μιας εβδομάδας. Καθώς οι προοπτικές για επικείμενη υποτίμηση γίνονται όλο και πιο σαφείς, οι ευκαιρίες για κέρδος ασκούν ακατανίκητη έλξη και κερδοσκόποι από όλο τον κόσμο συρρέουν για να εκμεταλλευτούν την κατάσταση.⁴⁶

Η εγκατάλειψη της πρόσδεσης του νομίσματος της Ταϊλάνδης στο δολάριο, ακολουθήθηκε από αντίστοιχη χαλάρωση της πρόσδεσης του νομίσματος της Μαλαισίας ενώ συμπαρέσυρε τα άλλα νομίσματα της περιοχής, όπως της Ινδονησίας, της Νότιας Κορέας και των Φιλιππίνων, ακόμη και τα ισχυρότερα από αυτά, όπως τα δολάρια της Ταϊβάν και της Σιγκαπούρης.

Σταδιακά όμως το επίκεντρο της κρίσης μεταφέρθηκε από την Ταϊλάνδη στην Νότια Κορέα στην οποία όμως η κατάσταση ήταν λιγότερο τεταμένη. Σε αυτήν την περίπτωση δεν παρατηρήθηκε έκρηξη της ιδιωτικής επένδυσης όπως στην περίπτωση της Ταϊλάνδης, ενώ ο τραπεζικός δανεισμός κρατήθηκε σε χαμηλά επίπεδα με αποτέλεσμα να μην παρουσιαστούν στρεβλώσεις στην αγορά. Το νόμισμα της ανατιμήθηκε, αλλά σε πολύ μικρότερο βαθμό από τις ανατιμήσεις της Ινδονησίας, της Ταϊλάνδης, της Μαλαισίας και των Φιλιππίνων και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών ήταν μικρότερο από εκείνο των παραπάνω χωρών.⁴⁷

Οι εξελίξεις αυτές δεν ήταν δυνατόν να μην συμπαρασύρουν την Ιαπωνία που από το 1997 βρισκόταν σε κατάσταση ύφεσης και αντιμετώπιζε έλλειμμα εγχώριας ζήτησης, κατανάλωσης και ιδιωτικής επένδυσης κυρίως λόγω του φόβου αποπληθωρισμού.

Για τους παραπάνω λόγους εξαρτιόταν από τις αγορές της Νοτιοανατολικής Ασίας στις οποίες είχε βρει διέξοδο (το 30% περίπου του τραπεζικού δανεισμού της Νοτιοανατολικής Ασίας αποτελούταν από ιαπωνικά κεφάλαια). Έτσι μέσα σε λίγους μήνες το χρηματιστήριο του Τόκυο κατέρρευσε εξαιτίας των πτωχεύσεων μεγάλων εταιριών, που είχαν έντονες

⁴⁶ Joseph E. Stiglitz, *Η Μεγάλη Αυταπάτη*, Αθήνα, 2003, σελ.202

⁴⁷ Παναγιώτης Ρουμελιώτης, *Προς Έναν Πολυπολικό Κόσμο*, εκδόσεις Λιβάνη, σελ. 310

See also: Sharma, Shalendra D, *Asia's Economic Crisis and the IMF*, International Institute for Strategic Studies, 1998

οικονομικές διασυνδέσεις με τις χώρες που βρισκόταν ήδη σε κρίση. Γενικά, η οικονομική κρίση πυροδότησε κοινωνικές εκρήξεις αφού η ανεργία ανέβηκε κατακόρυφα ενώ παράλληλα το μπαράζ μαζικών απολύσεων επέφερε χάος ενώ υπολογίζεται πως είχε ως αποτέλεσμα μια μειωμένη παγκόσμια απόδοση κατά 2 τρισεκατομμύρια δολάρια. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα εκατομμύρια άτομα να χάσουν τη δουλειά τους, ενώ έγιναν περικοπές στις κοινωνικές υπηρεσίες σε ολόκληρο τον κόσμο.

Όσον αφορά τα αίτια εξάπλωσης αυτής της κρίσης είναι πολλά και ποικίλα ενώ σύμφωνα με τους αναλυτές τους παράγοντες αυτούς θα μπορούσαμε να τους διακρίνουμε σε αυτούς που εντοπίζονται εντός των οικονομιών της Ανατολικής Ασίας (εσωτερικούς) και σε αυτούς που εντοπίζονται στη λειτουργία των θεσμών της διεθνούς κεφαλαιαγοράς και του διεθνούς οικονομικού συστήματος (εξωτερικούς). Η ασιατική κρίση ήταν πολύπλοκη καθώς ενεπλάκη σημαντικός αριθμός χωρών και ένας συνδυασμός παραγόντων τα οποία και συνέβαλαν στη δημιουργία και εξέλιξη της κρίσης αυτής.

Εσωτερικούς θα λέγαμε τους παράγοντες οι οποίοι αναφέρονται τόσο στη λειτουργία των εγχώριων κεφαλαιαγορών όσο και το θεσμικό τους σύστημα. Όσον αφορά στη λειτουργία των κεφαλαιαγορών, το πρόβλημα εντοπίζεται στις επενδύσεις «φούσκες» που γέννησαν αυτές. Αυτό που πρέπει να γίνει αντιληπτό είναι ότι αν και τα προβλήματα της κάθε χώρας ήταν διαφορετικά και συνεπώς σε κάθε χώρα ήταν διαφορετικοί οι παράγοντες που οδήγησαν στην κρίση, ωστόσο λειτούργησαν συναθροιστικά στο σύνολο των χωρών, εξαιτίας της μεγάλης διασύνδεσης που είχαν οι κεφαλαιαγορές μεταξύ τους.

Παρακάτω θα προσπαθήσουμε να αναπτύξουμε συνοπτικά τους βασικότερους από αυτούς τους παράγοντες.

Αν και η υπερεπένδυση στις χώρες τις Νοτιοανατολικής Ασίας κατευθύνθηκε πρωτίστως σε πραγματικό κεφάλαιο (κυρίως ακίνητη περιουσία και υποδομές), εντούτοις αποδείχθηκε ότι αυτή ήταν εξαιρετικά ρευστή. Η αγορά ακίνητης περιουσίας έγινε κυρίως για κερδοσκοπικούς λόγους και όχι για να χρησιμοποιηθεί στην παραγωγική διαδικασία ενώ η υποδομή που αναπτύχθηκε ήταν εξαιρετικά φτωχή. Επιπλέον, οι παραγωγικές δραστηριότητες στις οποίες στράφηκαν οι επενδύσεις δεν ήταν σωστά σχεδιασμένες και το μέλλον τους στη διεθνή αγορά ήταν επισφαλές. Το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία υπερεκτιμημένων επενδύσεων (φουσκών) οι οποίες κατέρρευσαν απότομα μόλις άρχισε να μειώνεται η απόδοσή τους.⁴⁸

---

⁴⁸see also: P.Krugman, "What Happened to Asia?" MIT Department of Economics, Working Paper, January 1998

Οι θεσμικοί παράγοντες περιστρέφονται γύρω από τη λειτουργία των τραπεζικών συστημάτων των χωρών αυτών. Συγκεκριμένα, η ανεπαρκής ρύθμιση του τραπεζικού συστήματος, η έλλειψη διαφάνειας στις τραπεζικές δραστηριότητες και οι υπερβολικές εγγυήσεις της κυβέρνησης για τη ρευστότητα και τη διατήρηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας, οδήγησαν τις τράπεζες σε υπερδανεισμό, του οποίου η εξόφληση ήταν αμφίβολη εξαιτίας των μη αποδοτικών επενδύσεων. Επίσης, τα τραπεζικά συστήματα των χωρών υπέφεραν από την κυβερνητική παρέμβαση, η οποία κατεύθυνε τις πιστώσεις σε επενδύσεις που αντιπροσώπευαν συγκεκριμένα συμφέροντα.

Ο ανταγωνισμός νοθευόταν και από τα εμπόδια εισόδου νέων τραπεζών στην αγορά. Οι τράπεζες λοιπόν είχαν συσσωρεύσει ένα μεγάλο αριθμό επισφαλών κεφαλαίων ενώ παράλληλα κρατούσαν ανεπαρκή ρευστά διαθέσιμα. Σαν αποτέλεσμα οι επενδύσεις φούσκες έσκασαν και οι τράπεζες συμπαρασύρθηκαν στην κρίση εντείνοντας την πτώση των χρηματιστηρίων.

Τέλος η κακή μακροοικονομική διαχείριση από τις κυβερνήσεις των χωρών συνετέλεσε στην εξέλιξη της κρίσης. Λέγοντας κακή μακροοικονομική διαχείριση εννοούμε το συνδυασμό της υπερθέρμανσης των οικονομιών της Ανατολικής Ασίας, της διόγκωσης των δημοσιονομικών ελλειμμάτων και αυτών του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών με την εμμονή τους στη σταθερή συναλλαγματική ισοτιμία. Οι κυβερνήσεις προσπάθησαν να αντιδράσουν για τη στήριξη των νομισμάτων, ανεβάζοντας τα επιτόκια και ξοδεύοντας τα συναλλαγματικά τους αποθέματα σε δολάρια. Τα υψηλά επιτόκια όμως δεν στάθηκαν ικανά να προσελκύσουν ξένα κεφάλαια, οδηγώντας σε κατάρρευση πολλές τοπικές βιομηχανίες.⁴⁹

Η ανατίμηση των ασιατικών νομισμάτων εξαιτίας των μεγάλων κεφαλαιακών εισροών και η υποτίμηση του Γεν οδήγησαν σε σημαντική απώλεια της ανταγωνιστικότητας των χωρών η οποία είχε αρνητική επίπτωση στον εξαγωγικό τομέα. Ως εκ τούτου και σε συνδυασμό με την αυξημένη ζήτηση για εισαγωγές κεφαλαιουχικών αγαθών εξαιτίας του μεγάλου ρυθμού ανάπτυξης, το ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών χειροτέρευσε περαιτέρω.

Όσον αφορά το ρόλο της διεθνούς κεφαλαιαγοράς (εξωτερικοί παράγοντες) μία πρώτη αδυναμία της σχετίζεται με τις επενδύσεις «φούσκες» στις οποίες αναφερθήκαμε προηγουμένως. Η αγορά στερείται ελέγχου του προορισμού και της κατεύθυνσης των ροών, με αποτέλεσμα οι υπερβολικές ροές των εξαιρετικά κινητικών επενδύσεων χαρτοφυλακίου καθώς και άμεσες ξένες επενδύσεις, οι οποίες κατευθύνονται σε μη παραγωγικές μη αποδοτικές επενδύσεις, να αποσταθεροποιούν και να

---

⁴⁹ Giancarlo Corsetti, Paolo Pesenti, Nouriel Roubini, *What Caused the Asian currency and financial Crisis?, PART II: THE POLICY DEBATE, Working Paper 6834, p.50*

καθιστούν ευάλωτες τις εγχώριες κεφαλαιαγορές, δημιουργώντας έτσι τις προϋποθέσεις για μία κρίση. Μία δεύτερη αδυναμία, είναι το άναρχο διεθνές περιβάλλον που είναι επιρρεπές σε ξεσπάσματα πανικού και υπερβολικής αντίδρασης των επενδυτών.

Έτσι, τα διαρθρωτικά προβλήματα των κεφαλαιαγορών της Νοτιοανατολικής Ασίας σε συνδυασμό με αντίθετες εξελίξεις στο διεθνές περιβάλλον (εμφάνιση νέων ανταγωνιστών όπως η Κίνα και το Μεξικό) οδήγησαν στην παύση των εισροών στα τέλη του 1996. Οι επενδυτές κατεβλήθησαν από πανικό για τη βιωσιμότητα των αποδόσεων των κεφαλαίων τους, και με λογική κοπαδιού άρχισαν να αποχωρούν, με δυσμενή αποτελέσματα τόσο για τις ασιατικές οικονομίες όσο και για τους ξένους επενδυτές. Κατά τη γνώμη μας ο πανικός δεν προκαλείται από μόνος του. Το βασικότερο ίσως στοιχείο για τη δημιουργία πανικού είναι η ασύμμετρη πληροφόρηση των επενδυτών. Όταν αυτοί δεν γνωρίζουν την πραγματική αξία των τοποθετήσεων τους είναι λογικό να πανικοβάλλονται, όταν βλέπουν ότι κάποια στιγμή δεν αποδίδουν τα προσδοκώμενα. Οι χειρισμοί που θα κάνουν οι επίσημοι φορείς σ' αυτό το στάδιο είναι ιδιαίτερα σημαντικοί γιατί η απόφαση των επενδυτών είναι πλέον ιδιαίτερα ευαίσθητη σε οποιοδήποτε λάθος χειρισμό (δίλημμα φυλακισμένου)⁵⁰.

Η ολοκλήρωση της διεθνούς κεφαλαιαγοράς έφερε άμεσα μεγάλες εισροές κεφαλαίου στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, οι οποίες όμως αποχώρησαν, όταν οι «φούσκες» έσκασαν με την ίδια ευκολία το 1997. Υπάρχουν εύλογες εικασίες ότι αν δεν είχε επικρατήσει πανικός τα χρέη θα μπορούσαν να ξεπληρωθούν σε βάθος χρόνου, και η κρίση δεν θα είχε συμβεί ποτέ. Στο δυσμενές αυτό αποτέλεσμα συνέδραμαν και οι αποτυχημένοι χειρισμοί θεσμικών παραγόντων, όπως των κυβερνήσεων των χωρών, του IMF και της διεθνούς κοινότητας, η οποία ενέτεινε την ανασφάλεια των επενδυτών.

---

⁵⁰ Πρόκειται για το γνωστό στη Θεωρία των Παιγνίων «Δίλημμα του Φυλακισμένου» που στην προκειμένη περίπτωση ο επενδυτής λόγω έλλειψης πληροφόρησης σχετικά με τι θα πράξουν οι επίσημοι φορείς, αποσύρει τα κεφάλαια μη γνωρίζοντας αν μετέπειτα θα δοθεί αυτή η πληροφόρηση και ουσιαστικά χάνοντας το κέρδος που ευελπιστούσε.

II. Αξιολόγηση του ρόλου του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας στην κρίση.

Η κρίση άρχισε να ξεθυμαίνει τον Ιανουάριο με την Κορέα να δέχεται τη βοήθεια διεθνών τραπεζών. Προκειμένου οι γειτονικές χώρες της Μαλαισίας στις οποίες είχε εξαπλωθεί η κρίση να αποφύγουν την χρεοκοπία η οποία περιελάμβανε στάση πληρωμών, τα περισσότερα κράτη υποχρεώθηκαν να καταφύγουν στη «βοήθεια» του ΔΝΤ. Μόνο η Κίνα και η Ινδία δεν επηρεάστηκαν σοβαρά. Το ΔΝΤ το οποίο στη συνέχεια κατέφθασε, υποσχέθηκε οικονομική βοήθεια ύψους 117 δις δολαρίων.⁵¹ Από αυτά, τελικά το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο χορήγησε 21,1 δις δολάρια στην Νότια Κορέα, 11,2 δις δολάρια στην Ταϊλάνδη, ενώ η Μαλαισία αρνήθηκε την βοήθεια.⁵² Αυτές οι χώρες αναγκάστηκαν να μειώσουν τις τιμές των εξαγωγών τους κατά 11-25% για να δώσουν ώθηση στις εξαγωγές τους. Αλλά η πολιτική αυτή επιβράδυνε την οικονομική τους ανάπτυξη πλήττοντας ακόμα παραπάνω την ιαπωνική οικονομία η οποία αντιμετώπιζε ήδη οικονομική συρρίκνωση από το 1990 από την κρίση της «φούσκας» των ακινήτων και των τραπεζών. Οι ΗΠΑ επηρεάστηκαν επίσης σημαντικά αφού επήλθε κάμψη της ζήτησης των χωρών της Νοτιοανατολικής Ασίας. Επιπλέον η έλλειψη διαφάνειας στις σχέσεις μεταξύ κυβερνήσεων, επιχειρήσεων και τραπεζών, επιδείνωσε την κρίση η οποία οφειλόταν και στην έλλειψη μηχανισμού ελέγχου στην κίνηση των κεφαλαίων.⁵³

Το ΔΝΤ για την παροχή δανείων και την καταπολέμηση της κρίσης στην περιοχή χρησιμοποίησε τις ίδιες μεθόδους τις οποίες είχε εφαρμόσει και στην περίπτωση του Μεξικού.

Η κρίση όμως του Μεξικού είχε εντελώς διαφορετικές αιτίες, αφού οφειλόταν κυρίως στη «χαλαρή» νομισματική και οικονομική πολιτική της κυβέρνησης που εμπεριείχε διαρκή, μεγάλα ελλείμματα προϋπολογισμών, τα οποία είχαν σαν αποτέλεσμα τη διαφυγή ξένων κεφαλαίων στο εξωτερικό, τη μαζική φοροδιαφυγή, την τεράστια διαφθορά της πολιτικής εξουσίας, καθώς επίσης και την υπερβολική αύξηση του δημοσίου χρέους. Η ανεύθυνη αυτή πολιτική της διεφθαρμένης ηγεσίας του Μεξικού, είχε δημιουργήσει έναν υπερπληθωρισμό, ο οποίος απειλούσε να καταστρέψει σε ελάχιστο χρονικό διάστημα όλη τη χώρα. Το ΔΝΤ έθετε σαν προϋπόθεση για την παροχή δανείων προς την κυβέρνηση του Μεξικού, τον άμεσο

⁵¹ A.H.Meltzer, *Asian Problems and the IMF*, Cato Journal, Vo.17, No.3, 1998, p.267-269

⁵² T.Lane-M.Schulze-Ghattas, *Program Financing and Market Reactions in T.Lane*, Washington DC, 1999, p.32

⁵³ Επίσης Παναγιώτης Ρουμελιώτης, *Προς Έναν Πολυπολικό Κόσμο*, σελ.310

περιορισμό των δημοσίων δαπανών, το «πάγωμα» των μισθών, καθώς επίσης και την λήψη αντιπληθωριστικών μέτρων-ουσιαστικά με εγγύηση την παραγωγή πετρελαίου του Μεξικού, από το οποίο εξασφάλισαν οι Η.Π.Α. μεγάλες ποσότητες, σε εξαιρετικά συμφέρουσες τιμές.

Έτσι μετά το ντόμινο των διαδοχικών κρίσεων στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας, το ΔΝΤ έσπευσε να παρέμβει με ρευστά διαθέσιμα για να στηρίξει τις οικονομίες της Ν. Κορέας, της Ινδονησίας και της Ταϊλάνδης, θέτοντας ταυτόχρονα μία σειρά από προϋποθέσεις. Το ΔΝΤ λοιπόν αποφάσισε να εφαρμόσει την ίδια πολιτική με αυτή του Μεξικού, στην κρίση της Ασίας με την προϋπόθεση τα δάνεια αυτά που δόθηκαν από πλευράς ΔΝΤ, να χρησιμοποιηθούν από τις κυβερνήσεις της Ινδονησίας, της Ταϊλάνδης και της Ν.Κορέας, για την εξόφληση των ξένων κερδοσκόπων.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές αφορούσαν διάφορους τομείς όπως αρχικά η μακροοικονομική πολιτική η οποία περιελάμβανε τη μείωση του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών μέσω της αύξησης της φορολογίας και τη μείωση της δημόσιας δαπάνης, σταθεροποίηση της συναλλαγματικής ισοτιμίας και του πληθωρισμού μέσω αύξησης των επιτοκίων. Επόμενος τομέας στον οποίο επέβαλλε μεταρρυθμίσεις ήταν η αγορά κεφαλαίων και οι οποίες περιελάμβαναν την εισαγωγή ρυθμίσεων και ελέγχων από τις νομισματικές αρχές, ξεκινώντας από την ανάκληση αδειών κάποιων αφερέγγυων εμπορικών τραπεζών και την εξυγίανση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Άλλος ένας τομέας ήταν η βελτίωση του τομέα του ανταγωνισμού μέσω της καταπολέμηση της στρέβλωσης του ανταγωνισμού στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα μέσα από την είσοδο στην αγορά ξένων τραπεζών και εταιριών. Επίσης, έπρεπε να αρθεί ο προστατευτισμός του εμπορικού τομέα μέσα από κατάργηση των επιδοτήσεων και άρση των εμποδίων των εισαγωγών. Τέλος ήταν οι μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας με την δυνατότητα ευελιξίας μέσω της απορύθμισης του θεσμικού πλαισίου που προστάτευε τα δικαιώματα των εργαζομένων.

Προηγουμένως, οι χώρες της περιοχής (Ινδονησία, Ταϊβάν, Ν.Κορέα) είχαν υποχρεωθεί από τις Η.Π.Α. στις αρχές της δεκαετίας του '90 να καταργήσουν όλους τους νόμους, οι οποίοι εμπόδιζαν την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων. Ουσιαστικά δηλαδή οι Η.Π.Α. επέβαλλαν τις δέκα εντολές του κεφαλαίου, «απελευθερώνοντας» εντελώς τις τοπικές χρηματαγορές. Το αποτέλεσμα ήταν η μαζική επέλαση των βραχυπρόθεσμων κερδοσκοπικών κεφαλαίων, με στόχο την εξασφάλιση άμεσων και υπερβολικών κερδών καθώς και την δημιουργία τεράστιας κερδοσκοπικής «φούσκας» ειδικά στην αγορά των ακινήτων όπως αναφέραμε και παραπάνω.

Η χρηματοπιστωτική απελευθέρωση που είχε ήδη συντελεστεί στην περιοχή θεωρήθηκε ο κύριος παράγοντας για την μαζική είσοδο και έξοδο κερδοσκοπικών κεφαλαίων σε πολλές οικονομίες της Νοτιοανατολικής Ασίας.

Το ΔΝΤ είχε δραστηριοποιηθεί στην Ταϊλάνδη, παροτρύνοντας την κυβέρνηση να υποτιμήσει το μπατ, να το αποδεσμεύσει από τη σύνδεσή του με το δολάριο και να επιτρέψει την ελεύθερη διακύμανσή του. Την ίδια μέρα που η κυβέρνηση “συμμορφώθηκε” με την οδηγία αυτή, το ΔΝΤ επαίνεσε τη «συνολική στρατηγική διασφάλισης της μακροοικονομικής προσαρμογής και χρηματοπιστωτικής σταθερότητας», την ώρα που το μπατ πραγματοποιούσε βουτιά στις αγορές, ακολουθούμενο από τα νομίσματα των περισσότερων χωρών της περιοχής αυτής.

Από την άλλη η άμεση αντίδραση του ΔΝΤ και η παροχή των δανείων από τη πλευρά του, είχε ως ουσιαστικό σκοπό να προστατεύσει από την χρεοκοπία τις τράπεζες, τα συνταξιοδοτικά ταμεία, τα επενδυτικά κεφάλαια, τους ιδιώτες κερδοσκόπους (κυρίως βέβαια αμερικανούς), οι οποίοι είχαν επενδύσει τεράστια ποσά στην ασιατική φούσκα των ακινήτων, «στοιχηματίζοντας» στη συνέχεια στο «σπάσιμο» της, το οποίο και προκάλεσε τη ραγδαία υποτίμηση των νομισμάτων τους.

Όμως για το ΔΝΤ, αντίθετα η κρίση της Ασίας προέκυψε λόγω εσωτερικών αδυναμιών των οικονομιών και των κυβερνητικών συστημάτων των χωρών που επηρεάστηκαν. Το ΔΝΤ ισχυρίζεται ότι αποκατέστησε τη διεθνή εμπιστοσύνη «στηρίζοντας» τις τρεις χώρες που επηρεάστηκαν περισσότερο από την κρίση (Ινδονησία, Κορέα και Ταϊλάνδη), να υιοθετήσουν προγράμματα οικονομικής σταθερότητας και μεταρρυθμίσεων, με αντάλλαγμα το δανεισμό των 35 δισεκατομμυρίων δολαρίων καθώς και την διασφάλιση επιπλέον 77 από άλλες πηγές. Όμως το ΔΝΤ πίεσε παράλληλα ώστε να προωθηθούν «ριζικές μεταρρυθμίσεις» οι οποίες περιελάμβαναν αυξημένη ξένη συμμετοχή στα εγχώρια χρηματοπιστωτικά συστήματα, αύξηση της δύναμης των ελεύθερων αγορών και τη διάρρηξη των παραδοσιακά στενών σχέσεων μεταξύ των επιχειρήσεων και των κυβερνήσεων.⁵⁴

Οι σχέσεις μεταξύ των κυβερνήσεων και των επιχειρήσεων αποτέλεσαν τη βασική κινητήρια δύναμη πίσω από την εκβιομηχάνιση της Ανατολικής Ασίας, ενώ η ενσωμάτωση αυτή στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές θεωρήθηκε από πολλούς ως η βασική αιτία της κρίσης. Σε αυτήν την περίπτωση, οι πολιτικές του ΔΝΤ στην Νοτιοανατολική Ασία επικρίθηκαν

---

⁵⁴ Richard Peet, *Ανόσια Τριάδα: Το ΔΝΤ, Η Παγκόσμια Τράπεζα και ο ΠΟΕ*, εκδόσεις Λιβάνη, 2009, σελ.170-171

τόσο από φιλελεύθερους κείνσιανιστές όσο και από νεοφιλελεύθερους υποστηρικτές των θέσεων του Friedman και Phelps.

Και ενώ η κρίση εξακολουθούσε να επιτείνεται ύστερα και από τη λήψη των μέτρων του ΔΝΤ, όταν ο Διευθυντής του ΔΝΤ κος Μισέλ Καμντεσί ρωτήθηκε κατά πόσο ήταν σωστή κίνηση η απελευθέρωση των κεφαλαιακών λογαριασμών και αν το ΔΝΤ ήταν ο σωστός μηχανισμός επίβλεψης της προσπάθειας των κρατών αυτών, απάντησε ότι ήταν σωστή κίνηση αφού η ελεύθερη ροή κεφαλαίου βοηθάει στη διοχέτευση πόρων στις πλέον παραγωγικές χρήσεις τους και επομένως αυξάνει την οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Το γεγονός ότι το ΔΝΤ είχε κληθεί να χρηματοδοτήσει προβλήματα ισοζυγίου πληρωμών που είχαν να κάνουν με κινήσεις κεφαλαίων ήταν ένας βασικός λόγος να διευρυνθεί η δικαιοδοσία του ΔΝΤ προκειμένου να περιλαμβάνει και αυτά τα θέματα.

Μία διαφορετική άποψη για τους λόγους που το ΔΝΤ επέμενε σε αυτό το άνοιγμα των χρηματοπιστωτικών αγορών δίνει ο Τζαγκντίς Μπαγκβάτι, υπέρμαχος του ελεύθερου εμπορίου.⁵⁵ Ο Μπαγκβάτι πιστεύει ότι οι επενδυτικές τράπεζες της Γουόλ Στριτ θέλουν να είναι παντελώς ελεύθερες να τοποθετούν και να απομακρύνουν κεφάλαια από τις διάφορες χώρες, ενώ το Ταμείο θεωρεί τον εαυτό του ως δανειστή έσχατης ανάγκης και διαχειριστή ολόκληρου του καπιταλιστικού συστήματος.

---

⁵⁵ Bhagwati, Jagdish, *The Capital Myth: The Difference Between Trade in Widgets and Dollars*, The Wall Street Interactive Edition, November 16th 1998

III. Επικρατούσα κατάσταση στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας μετά την κρίση.

Αμέσως μετά, αφού εξοφλήθηκαν δηλαδή οι «δυτικοί» κερδοσκόποι, ακολούθησε μια «θεραπεία-σοκ», με την υποχρέωση των τοπικών πληθυσμών σε μια καταστροφική υφεσιακή πολιτική λιτότητας άνευ προηγουμένου. Οι μισθοί κατακρεουργήθηκαν, οι κρατικές δαπάνες για την Υγεία, την Παιδεία κλπ. περιορίστηκαν στο ελάχιστο, τα δάνεια προς τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σταμάτησαν σχεδόν εξολοκλήρου ενώ παράλληλα επέβαλλε τη διατήρηση της ισοτιμίας των νομισμάτων τους σε υψηλά επίπεδα.

Από τη Ν.Κορέα μέχρι την Ινδονησία, εκατοντάδες χιλιάδες εργαζομένων έχασαν τις θέσεις απασχόλησης τους, οδηγούμενοι στην ανεργία, ενώ απαγορεύτηκε στα κράτη να προσφέρουν οποιουδήποτε είδους βοήθεια στους πληγέντες πολίτες τους. Πολλά σχολεία έκλεισαν, τα φάρμακα στα νοσοκομεία τελείωσαν, οι άνθρωποι πέθαιναν στους δρόμους, η εγκληματικότητα ξεπέρασε ακόμη και την πιο νοσηρή φαντασία, ενώ η πείνα και η έλλειψη τροφής έφτασαν στο απροχώρητο.

Ένας ολόκληρος τομέας της μεσαίας τάξης, η οποία ανήκε στους κερδισμένους της προηγούμενης δεκαετίας, έπαψε να υπάρχει. Όπως πάντα, αυτοί που πλήρωσαν τα περισσότερα ήταν τα αδύναμα κοινωνικά στρώματα, ενώ η λεηλασία της ιδιωτικής περιουσίας μέσω της υπερβολικής φορολόγησης, ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Πολλές κοινωφελείς επιχειρήσεις «αποκρατικοποιήθηκαν», καταλήγοντας στην ιδιοκτησία των ξένων πολυεθνικών σε τιμές ευκαιρίας, το κόστος ζωής εκτινάχθηκε στα ύψη, ενώ η δημόσια περιουσία περιήλθε στα χέρια των εισβολέων.

Τέλος, στο βαθμό που η μεταβλητότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών είναι ένα βασικό χαρακτηριστικό του σημερινού διεθνούς νομισματικού συστήματος, αυτό συνέβαλλε σε πιέσεις προ τα νομίσματα των ασιατικών χωρών, σε βαθμό που τα εγχώρια currency boards να μη μπορέσουν να διατηρήσουν τη σταθερότητα.⁵⁶

Δύο χρόνια μόλις μετά την κρίση, η κατάσταση είχε σταθεροποιηθεί και ήδη έδειχνε σημεία ανάκαμψης. Ανάλογα με την χώρα, ο βαθμός ανάκαμψης της οικονομίας διαφέρει ανάλογα με τη ζήτηση για υπηρεσίες που αφορούν την πληροφόρηση, την τεχνολογία και συναφή τεχνολογικό εξοπλισμό. Εκτός από την Κίνα, την Ταϊβάν και την Σιγκαπούρη οι οποίες δεν συμμετείχαν επί της ουσίας στην κρίση, οι υπόλοιπες χώρες της ASEAN, και ειδικά η Ινδονησία και η Ταϊλάνδη οι οποίες υπέστησαν σοβαρές συνέπειες

⁵⁶ Shigeru Tachihara, *The Economic Situation in East Asia after the Crisis of the Late Nineties*, Human Security, No.5, 2000-2001, p.50-51

όπως είπαμε και παραπάνω και έφτασαν το κατώτατο σημείο το δεύτερο εξάμηνο του 1998, είδαν μια κατακόρυφη βελτίωση στις αρχές του 1999 η οποία και αποτυπώθηκε με τη θετική ετήσια ανάπτυξη του 1999. Οι λόγοι της ανάκαμψης ήταν εξωτερικοί και κυρίως η ραγδαία αύξηση των εξαγωγών τους κυρίως στον τομέα της μεταποίησης και των ηλεκτρονικών ειδών. Η βιομηχανική παραγωγή αυξήθηκε σημαντικά καθώς και οι τιμές των μετοχών. Ακόμα και στην Μαλαισία, η αγοράς είχαν ανακάμψει μέχρι το 2000 περίπου στο 60% προ κρίσης.

Η σημαντική άνοδος των ασιατικών εξαγωγών κυρίως το 2000, οφείλεται κυρίως στις πιο ανταγωνιστικές τιμές εξαγωγής των προϊόντων τους και όχι ως αποτέλεσμα βελτίωσης της παραγωγικότητας ή της οικονομικής δραστηριότητας ως σύνολο. Οι χώρες που αύξησαν το ποσοστό επένδυσης ήταν η Ταϊβάν, η Σιγκαπούρη και η Νότια Κορέα ενώ το Χονγκ Κονγκ, η Μαλαισία, οι Φιλιππίνες, η Ταϊλάνδη και η Ινδονησία παρουσιάζουν στασιμότητα της εγχώριας ζήτησης.

	Investment/GDP			1998	1999
	1990-95	1996	1997		
Indonesia	31.3	29.6	28.7	22.1	19.3
Malaysia	37.5	42.5	43.1	26.8	22.3
South Korea	36.8	36.8	35.1	29.8	28.0
Thailand	41.0	41.1	33.3	22.2	21.0

Source: Radelet and Sachs, ADB,

IV. Πολιτικές όψεις του ρόλου του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας στην κρίση της Νοτιοανατολικής Ασίας.

Το ΔΝΤ κατακρίθηκε τόσο για την πολιτική του που έθεσε τις προϋποθέσεις για τη δημιουργία της κρίσης, όσο και για τους χειρισμούς του εν μέσω της κρίσης. Αναφορικά με την πολιτική του πριν από την κρίση, το ΔΝΤ πρωτοστάτησε μαζί με τις χώρες του ΟΟΣΑ, και τις μεγάλες τράπεζες και επιχειρήσεις του δυτικού κόσμου στην ενθάρρυνση της απορύθμισης των αγορών της Ανατολικής Ασίας. Οι τελευταίες, με την παρότρυνση των πρώτων ήραν ή χαλάρωσαν τους ελέγχους στους δανειστές και τους επενδυτές, τράπεζες και φορείς.

Το αποτέλεσμα ήταν η ανεξέλεγκτη ροή κεφαλαίων από και προς οικονομικές δραστηριότητες αμφιβόλου αξιοπιστίας. Αν και το σύστημα έγκαιρης διάγνωσης του ΔΝΤ λειτούργησε εγκαίρως πριν από την κρίση, δεν μπόρεσε να διαγνώσει το μέγεθος και τον χρόνο της έλευσης της. Όσον αφορά τους αδέξιους χειρισμούς, η ευθύνη του ΔΝΤ ξεκινά από την κατανόηση των αιτιών της κρίσης. Το ΔΝΤ εξέλαβε την κρίση σαν μία παραδοσιακή κρίση πρώτης γενιάς που οφείλεται κυρίως σε ανισορροπία του ισοζυγίου πληρωμών.

Όπως αποδείχθηκε, το πρόβλημα ήταν πολύ βαθύτερο και εντοπιζόταν στην υπερτίμηση των χρηματοοικονομικών προϊόντων. Επιπλέον, η εφαρμογή από τις ασιατικές χώρες της πολιτικής που το ΔΝΤ πρότεινε οδήγησε σε μεγαλύτερη ύφεση των πραγματικών τους οικονομιών.

Οι όροι όμως που έθετε το ΔΝΤ όχι μόνο ήταν αποικιοκρατικοί, αλλά και εντελώς εκτός τόπου και χρόνου για χώρες όπως η Νότια Κορέα και η Μαλαισία. Το ΔΝΤ επέβαλε συνταγές τις οποίες είχε ετοιμάσει για πτωχευμένες χώρες του Τρίτου Κόσμου με μεγάλα, συστηματικά ελλείμματα, διεφθαρμένους κρατικούς οργανισμούς και ισχνές βιομηχανίες. Οι χώρες όμως της Νοτιοανατολικής Ασίας δεν είχαν ποτέ παράδοση μεγάλων ελλειμμάτων, διαφθοράς και αναποτελεσματικών κρατών. Ακόμη, διέθεταν κρατιές, παραγωγικότερες βιομηχανίες, που αντιμετώπιζαν προβλήματα μόνο και μόνο επειδή το νόμισμα διατηρούνταν υπερτιμημένο από τα κράτη και το ΔΝΤ. Η πολιτική των δανειστών ήταν, ως φάρμακο, πολύ χειρότερο από την αρρώστια.⁵⁷

Όταν επιτέλους, και έπειτα από τεράστιες απώλειες που θα μπορούσαν απλά και ανέξοδα να έχουν αποφευχθεί, οι χώρες της Νοτιοανατολικής Ασίας κατάφεραν να υπερβούν την κρίση, το πρώτο τους μέλημα ήταν να μην ξαναδούν ποτέ τους εκπροσώπους του ΔΝΤ. Έτσι άρχισαν να αποταμιεύουν τα εμπορικά τους πλεονάσματα για μια δύσκολη στιγμή. Το

⁵⁷ Joseph Stiglitz, *Η Μεγάλη Αυταπάτη*, εκδόσεις Λιβάνη, σελ.192

ίδιο κάνει και η Κίνα στις μέρες μας. Πολλοί είναι εκείνοι οι οποίοι ισχυρίζονται ότι η κρίση της Νοτιοανατολικής Ασίας, και η εγκληματική παρέμβαση του ΔΝΤ σε αυτήν είναι ο βασικός λόγος που οι ασιατικές χώρες συνεισέφεραν τόσο πολύ στις διεθνείς ανισορροπίες. Ανισορροπίες που ήθελαν τις ΗΠΑ να διατηρούν τεράστια ελλείμματα και τις ασιατικές χώρες να στέλνουν τα κεφάλαιά τους προς φύλαξη στη Νέα Υόρκη, βοηθώντας έτσι στη διατήρηση και τη μεγέθυνση των ανισορροπιών. Στο βαθμό που οι διεθνείς ανισορροπίες έπαιξαν σημαντικό ρόλο στο να ξεσπάσει η Κρίση του 2008, η κρίση της Νοτιοανατολικής Ασίας ήταν ένας από τους παράγοντες που γονάτισαν τη διεθνή οικονομία δέκα χρόνια αργότερα.

Γ' ΜΕΡΟΣ

Ο ρόλος του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας στις μετέπειτα χρηματοπιστωτικές κρίσεις που ακολούθησαν.

Πολυάριθμες μελέτες έχουν γίνει κατά καιρούς για την εμπλοκή του ΔΝΤ στις χώρες του αναπτυσσόμενου κόσμου η οποία συνοδεύτηκε στις περισσότερες περιπτώσεις από δραματική αύξηση της φτώχειας. Οι παρεμβάσεις του ΔΝΤ τα τελευταία δέκα χρόνια έχουν υποστεί κριτική όχι μόνο για την κοινωνικά άδικη στόχευση προς τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους, αλλά και ως προς την αποτελεσματικότητά τους, αφού δεν είναι λίγες οι φορές όπου η παρέμβαση του ΔΝΤ χαρακτηρίστηκε ως αποτυχημένη και καταστροφική.

Έπειτα από την Ασιατική κρίση το 1997-1998, η χώρα που ζήτησε την συμβολή του ΔΝΤ ήταν η Αργεντινή το 1999-2000, η οποία υπό τον κίνδυνο χρεοκοπίας εξασφάλισε δάνειο 40 δις δολαρίων από το ΔΝΤ. Η διαχείριση της κρίσης εκ μέρους του οργανισμού θεωρήθηκε αποτυχημένη, κυρίως γιατί επέβαλε τους ίδιους όρους λιτότητας που είχαν χρησιμοποιηθεί και κατά την ασιατική κρίση του '97. Το 2001 η χώρα δεν αποφεύγει τη χρεοκοπία (μείωση 22 % του ΑΕΠ μεταξύ 1998-2002) ενώ το τραπεζικό της σύστημα καταρρέει. Ακολουθούν τρία χρόνια επώδυνης οικονομικής συρρίκνωσης και πολιτικής κρίσης, ενώ οι ανορθόδοξες πολιτικές οι οποίες περιελάμβαναν στήριξη της εσωτερικής ζήτησης με παράλληλη αδιαφορία για τον πληθωρισμό, μετά το 2002 οδήγησαν σε αξιοσημείωτη βελτίωση της οικονομίας της Αργεντινής. Με την αποπληρωμή μεγάλου μέρους των δανείων, το 2006, η Αργεντινή κάνει το πρώτο βήμα για την ανάκτηση της οικονομικής της ανεξαρτησίας. Από το 1999 έως το 2001, περίοδο εφαρμογής των πολιτικών του, το ΔΝΤ προέβλεπε ρυθμούς μεγέθυνσης 1,5, 3,7 και 2,6 για κάθε έτος ενώ οι πραγματικοί ρυθμοί αποδείχθηκαν -0,8, -4,4 και -10,9 αντίστοιχα.⁵⁸

Η Τουρκία αποτελεί μια χώρα η οποία αποτελεί τακτικό «πελάτη» του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου, καθώς έχει κατ'επανάληψη δάνεια. Μερικά παραδείγματα αποτελούν τα 4 δις δολάρια του 1999, τα 7,5 δις δολάρια του 2000 και το 3ετές πρόγραμμα των 10 δισεκατομμυρίων δολαρίων που συμφωνήθηκε το 2004. Το ΔΝΤ θεωρεί ότι η εμπλοκή του στην οικονομία της Τουρκίας έχει στεφθεί από επιτυχία, όμως, εξαιτίας των αυστηρών όρων που έθεσε, αποτέλεσε «κόκκινο πανί» για τους Τούρκους, με αποτέλεσμα οι διαδηλώσεις διαμαρτυρίας κατά του οργανισμού να αποτελούν συχνό φαινόμενο στο παρελθόν.

⁵⁸ Joseph Stiglitz, *Globalization and its Discontents*, W.W. Norton, 2003, p.187

Έτσι, ο Erdogan απέφευγε με κάθε τρόπο κατά τη διάρκεια της τελευταίας οικονομικής κρίσης να προσφύγει στο ΔΝΤ, γνωρίζοντας ότι οι απαιτήσεις του οργανισμού για μειώσεις κρατικών δαπανών και αναδιάρθρωση του προϋπολογισμού θα στοίχιζαν πολιτικά και μάλιστα σε μία εποχή που η χώρα διένυε προεκλογική περίοδο. Παρολαυτά μετά το 2003, η Τουρκία σημειώνει αύξηση του ΑΕΠ της πάνω από 8%.

Η επόμενη χώρα στην οποία χρειάστηκε να παρέμβει το ΔΝΤ, αυτή τη φορά μαζί με την Ε.Ε. ήταν η Λετονία κατά την κρίση του 2008 με παροχή δανείου ύψους 1,7 δις δολαρίων. Και σε αυτή τη χώρα εφαρμόστηκε ένα σχέδιο περικοπής κρατικών δαπανών. Ενώ όμως οι κινήσεις αυτές και οι διορθωτικές αλλαγές στο εσωτερικό της χώρας, ικανοποίησαν τους Ευρωπαίους, το ΔΝΤ θεώρησε ότι η Λετονία δεν επέδειξε επαρκή πολιτική βούληση, με αποτέλεσμα να επιβάλλει αυστηρότερους όρους.

Το ρήγμα το οποίο δημιουργήθηκε ανάμεσα σε ΔΝΤ και Ε.Ε. προκάλεσε καθυστερήσεις στην εκταμίευση των δόσεων. Εστιάζοντας περισσότερο στη δράση του ΔΝΤ, συνάγεται το συμπέρασμα ότι η παρέμβασή του στη χώρα συνδέεται με μια πτώση της οικονομικής δραστηριότητας κατά 18% σε ένα χρόνο. Από μόνο του το μέγεθος συνιστά μέγιστη πολιτική αποτυχία, χωρίς να αναφέρουμε την αύξηση της ανεργίας από 6,2% το 2007 τον Δεκέμβρη του 2009, καθώς πρόκειται για από τις μεγαλύτερες μειώσεις στη σύγχρονη ιστορία. Τα αποτελέσματα αυτά προήλθαν από τον στόχο μείωσης του ελλείμματος του κρατικού προϋπολογισμού από 8% σε 3% μέχρι το 2012 σε συνθήκες κρίσης, και σε αυτήν την περίπτωση η αρχική υποεκτίμηση των αποτελεσμάτων συμπληρώθηκε με μια «στερνή γνώση». Στα μέτρα που χρησιμοποιήθηκαν περιλαμβάνονταν μειώσεις μισθών κατά 20% και συντάξεων κατά 10%. Απολύθηκαν 6.000 δημόσιοι υπάλληλοι (υπολογίζεται ότι σωρευτικά έχασε τη δουλειά του ένα ποσοστό δημοσίων υπαλλήλων γύρω στο 20-30%).⁵⁹

Επιπλέον η συμφωνία περιελάμβανε κλείσιμο σχολείων, απολύσεις εκπαιδευτικών καθώς και κλείσιμο νοσοκομείων ώστε να μειωθούν οι δαπάνες. Αυτές οι πολιτικές προφανώς, όπως παραδέχεται και το ΔΝΤ, έχουν μειώσει την εσωτερική ζήτηση και την καταναλωτική δαπάνη, οι τράπεζες συνεχίζουν να συστέλλουν την πίστη και οι προοπτικές μεγέθυνσης εξαρτώνται από την ανάκαμψη της παγκόσμιας ζήτησης που θα «τραβήξει» κάποιον εξαγωγικό τομέα της οικονομίας.

---

⁵⁹ See also: Anders Aslund, Valdis Dombrovskis, *How Latvia Came Through the Financial Crisis*, Peterson Inst for Intl Economics, 2011

Η Ισλανδία αποτέλεσε την πρώτη βιομηχανική χώρα η οποία χρειάστηκε τη διάσωση του ΔΝΤ από τη συμφωνία της Βρετανίας το 1976. Υπό την απειλή χρεοκοπίας, η Ισλανδία πήρε δάνειο 2,4 δις δολαρίων αφού ανέβασε τα επιτόκια στο 18%, σε μία προσπάθεια να στηρίξει το νόμισμα της, την κορόνα. Ο οργανισμός, όμως, καθυστερεί την εκταμίευση των δόσεων σε μια εκβιαστική κίνηση που στοχεύει να πιέσει τη χώρα να αποζημιώσει τη Βρετανία και την Ολλανδία για τα χρήματα που έχασαν οι πολίτες τους στις ισλανδικές τράπεζες. Παράλληλα, επιβάλλει σκληρούς όρους, όπως η μείωση κατά 10% των δαπανών όλων των υπουργείων και αύξηση των επιτοκίων.

Όσον αφορά την κρίση της Ουγγαρίας, το ΔΝΤ από κοινού με την Ε.Ε. προσέφεραν συνδυασμένο πακέτο σωτηρίας, ύψους 25 δις δολαρίων, ενώ η πτώση της τιμής του φιορινιού καθιστούσε αδύνατη την αποπληρωμή χρεών. Σε αντάλλαγμα η Βουδαπέστη υποσχέθηκε να μειώσει τις δαπάνες της στο δημόσιο τομέα και να θέσει υπό έλεγχο το έλλειμμα της. Εν μέσω προβλημάτων ρευστότητας λόγω της κρίσης του 2008, πήρε δάνειο 16,5 δις δολαρίων. Όμως, οι απαιτήσεις του ΔΝΤ για περικοπές δαπανών, πωλήσεις τραπεζών και ενίσχυση του χρηματοοικονομικού συστήματος ενέτειναν την πολιτική κρίση της χώρας. Βλέποντας ότι οι όροι του δεν ακολουθούνται, το ΔΝΤ πάγωσε την συνεργασία του.⁶⁰

Το ίδιο έτος, η Λευκορωσία προκειμένου να λάβει το ασυνήθιστα μεγάλο δάνειο των 2,5 δις δολαρίων, συμφώνησε να προχωρήσει στην υποτίμηση του νομίσματος κατά 20% και να παγώσει τους μισθούς.

Στο Πακιστάν, από την άλλη πλευρά, η κρίση σε συνδυασμό με την πολιτική αστάθεια και την αυξημένη απειλή της τρομοκρατίας, έφερε τα οικονομικά της χώρας σε επικίνδυνη κατάσταση. Το ΔΝΤ συμφώνησε να χορηγήσει δάνειο 7,6 δις δολαρίων. Για να το εξασφαλίσει, το Ισλαμαμπάντ υποσχέθηκε να θέσει υπό έλεγχο το έλλειμμα του και τον πληθωρισμό. Ως αντάλλαγμα αναγκάστηκε να αναστείλει τις επιδοτήσεις σε ενέργεια, πετρέλαιο και λιπάσματα, να μειώσει τις κρατικές δαπάνες, να αυξήσει τους φόρους και τα επιτόκια.

---

⁶⁰ Άρθρο Ισοτιμίας, Κορίνα Σαμάρκου «66 χρόνια ΔΝΤ και αμέτρητα παρατράγουδα...», 27-02-2010

Το 2009, η Σερβία χρειάστηκε δάνειο 3 δις ευρώ για να ξεπεράσει την κρίση του 2008. Για να το εξασφαλίσει συμφώνησε σε σκληρούς όρους, όπως η απώλεια του 1/7 των 70.000 θέσεων εργασίας του δημόσιου τομέα και το πάγωμα των μισθών.⁶¹

Τον ίδιο χρόνο στη Ρουμανία, οι όροι λιτότητας που επέβαλε το ΔΝΤ για το δάνειο των 20 δις ευρώ, έριξαν την κυβέρνηση της Ρουμανίας, προκαλώντας την αναστολή της εκταμίευσης των δόσεων. Η ροή της χρηματοδότησης φαίνεται να αποκαθίσταται, καθώς η νέα κυβέρνηση ενέκρινε μέτρα όπως η σύνδεση των συντάξεων με τον πληθωρισμό, έναντι του μέσου όρου των μισθών.

Στη Σρι Λάνκα, αν και οι διαπραγματεύσεις των δύο πλευρών είχαν πολλά σκαμπανεβάσματα, το ΔΝΤ συμφώνησε να δώσει δάνειο 2,5 δις δολαρίων στη Σρι Λάνκα προκειμένου να αντιμετωπίσει η χώρα την οικονομική κρίση και να ανοικοδομήσει τη χώρα μετά τη λήξη του εμφυλίου πολέμου.⁶²

---

⁶¹ Robert W.Kolb, *Lessons from the Financial Crisis: Causes, Consequences and Our Economic Future*, Kolb Series in Finance, 2010, p.307

Συμπεράσματα

Στα πλαίσια αυτής της εργασίας επιχειρήθηκε η ανάλυση του ρόλου του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου και της Παγκόσμιας Τράπεζας στην παγκόσμια διακυβέρνηση ευρύτερα αλλά και στην περίπτωση της κρίσης της Νοτιοανατολικής Ασίας ειδικότερα. Για να το επιτύχουμε αυτό ξεκινήσαμε αναλύοντας τους λόγους που οδήγησαν στην δημιουργία τους, μέσα από τη Διεθνή Νομισματική και Χρηματοδοτική Συνδιάσκεψη του ΟΗΕ (1944), όπως ήταν η εδραίωση της θέσης των ΗΠΑ και της Βρετανίας στην παγκόσμια πολιτική έπειτα από το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, μέσα από την υποβολή δύο εναλλακτικών σχεδίων, το «Σχέδιο Κέυνς» της Βρετανίας και το σχέδιο του Χάρυ Ντέξτερ Γουάιτ το οποίο πρότειναν οι ΗΠΑ και τελικά επικράτησε, σύμφωνα με το οποίο το δολάριο ισχυροποιούσε τη θέση στο παγκόσμιο οικονομικό σύστημα.

Το σύστημα σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών το οποίο και τελικά επεβλήθη στην Διάσκεψη του Bretton Woods, καθιέρωνε τη σταθερή ισοτιμία τιμών και συναλλάγματος απέναντι στο χρυσό με ρυθμιστή το ΔΝΤ, την καταβολή των κεφαλαίων που τα κράτη-μέλη προμήθευαν το ΔΝΤ σε χρυσό, τη χορήγηση πιστώσεων από το ΔΝΤ σε κράτη που παρουσίαζαν προσωρινό έλλειμμα στο ισοζύγιο πληρωμών τους καθώς και την χορήγηση δανείων για ανασυγκρότηση και ανάπτυξη, ιδιαίτερα κατά την μεταπολεμική περίοδο. Καθώς όμως τα κράτη καθόριζαν την ισοτιμία των νομισμάτων τους έμμεσα, υπολόγιζαν τη σχέση εθνικού νομίσματος ανά ουγκιά χρυσού και στη συνέχεια όριζαν την ισοτιμία τους με το δολάριο. Με αυτόν τον τρόπο το δολάριο έγινε παρεμβατικό νόμισμα για τη διατήρηση των συναλλαγματικών ισοτιμιών και έτσι τα κράτη μέλη ήταν υποχρεωμένα να διατηρούν την ισοτιμία τους με το δολάριο εντός της απόκλισης του +/- 1%. Αυτό όμως δημιούργησε προβλήματα και ενεργοποίησε τις κερδοσκοπικές κινήσεις κεφαλαίων. Σταδιακά οι αγορές υποστήριξαν ότι το δολάριο έπρεπε να υποτιμηθεί έναντι των κυριότερων νομισμάτων, κάτι το οποίο δεν ήταν ουσιαστικό εφικτό. Έτσι το 1971 εγκαταλείφθηκε το σύστημα των σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών όπως η επιβολή φόρου στις εισαγωγές κ.α. ενώ μέσω της Σμιθσόνιας Συμφωνίας τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους, η τιμή του χρυσού μεταβλήθηκε προκαλώντας ουσιαστικά υποτίμηση 10% στο δολάριο.

Η Παγκόσμια Τράπεζα από την άλλη, δημιουργήθηκε με σκοπό την παροχή οικονομικής και τεχνικής βοήθειας στις αναπτυσσόμενες χώρες με στόχο τη μείωση της φτώχειας, τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης σε αυτές τις χώρες, την καταπολέμηση του AIDS κ.α. τα οποία προσπαθεί να επιτύχει μέσω των επιμέρους οργανισμών τους οποίους έχει δημιουργήσει.

Όσον αφορά την κριτική που έχει δεχθεί το ΔΝΤ για το ρόλο του όσον αφορά την προώθηση συγκεκριμένου μοντέλου ανάπτυξης, άλλοι πιστεύουν ότι διεύρυνε τις ανισότητες μεταξύ πλούσιων και φτωχών χωρών ενώ οι υποστηρικτές του διατείνονται ότι εάν δεν υπήρχε το άνοιγμα των αγορών των αναπτυσσόμενων χωρών, τότε οι ανισότητες θα ήταν ακόμα μεγαλύτερες.

Εξετάζοντας στην παρούσα εργασία την περιπτωσιολογική μελέτη της κρίσης στην Νοτιοανατολική Ασία είδαμε αρχικά την ανάπτυξη που είχε η περιοχή αυτή με την μεγάλη εισροή επενδυτικών κεφαλαίων για την οποία εξετάσαμε λεπτομερειακά τους λόγους για τους οποίους συντελέστηκε, την αύξηση των εξαγωγών τους κ.α. τα τελευταία δεκαπέντε χρόνια πριν την κρίση (1980-1995). Όμως αυτή η εισροή κεφαλαίων που κατά κύριο λόγο ήταν βραχυπρόθεσμη, δημιούργησε πρόβλημα υπερβολικού δανεισμού. Αυτή όμως η υπερεκτίμηση των πραγματικών διαθέσιμων κεφαλαίων, δημιούργησε στρεβλώσεις τύπου «φούσκας» ιδιαίτερα στην αγορά ακινήτων. Επιπλέον παράγοντες όπως η μείωση της ανταγωνιστικότητας, αύξηση του εγχώριου τραπεζικού δανεισμού, κατάρρευση κεντρικών χρηματιστηρίων κ.α. ήταν αυτοί που συνέβαλαν στην κρίση η οποία τυπικά ξεκίνησε με την υποτίμηση του ταϋλανδικού νομίσματος μπατ κατά 50% μέσα σε διάστημα έξι μηνών. Η υποτίμηση αυτή προκάλεσε νομισματική κερδοσκοπία η οποία εξαπλώθηκε στις χώρες της περιοχής και έπληξε κυρίως την Μαλαισία, την Ινδονησία και τη Νότια Κορέα η οποίες είχαν ως κοινό χαρακτηριστικό την πρόσδεση των νομισμάτων τους με το δολάριο. Η υποτίμηση όμως προκάλεσε και μαζική έξοδο των κεφαλαίων που είχαν συγκεντρωθεί.

Τα αίτια εξάπλωσης που αναλύσαμε αναδεικνύουν το σημαντικό ρόλο που παίζουν τόσο η λειτουργία των διεθνών θεσμών και της διεθνούς κεφαλαιαγοράς όσο και παράγοντες εσωτερικούς όπως κακή εκτίμηση της κατάστασης από τις κυβερνήσεις, η ύπαρξη «φουσκών» στην αγορά ακινήτων κ.α.

Στην αξιολόγηση του ρόλου του ΔΝΤ και της ΠΤ στην παραπάνω κρίση, το ΔΝΤ χορήγησε δάνεια στην Νότια Κορέα και στην Ταϊλάνδη, προκειμένου να αποφευχθεί η χρεοκοπία αλλά παράλληλα αυτές οι χώρες υιοθέτησαν μια σειρά αντιπληθωριστικών μέτρων οι οποίες περιελάμβαναν περικοπές δαπανών σε υγεία, παιδεία, μειώσεις μισθών, αποκρατικοποιήσεις δημόσιων περιουσιών, αύξηση φορολογίας, μεταρρύθμιση του θεσμικού πλαισίου στην αγορά εργασίας κ.α. Η λήψη αυτών των μέτρων είχε ως αποτέλεσμα την κατακόρυφη άνοδο της ανεργίας, την έλλειψη ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, την έκρηξη της εγκληματικότητας αλλά και την εξαθλίωση των χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων.

Όσον αφορά την κριτική που δέχτηκε το ΔΝΤ, αυτή αφορούσε τόσο στο ότι συνέβαλε στη δημιουργία της ίδιας της κρίσης, τόσο και στους χειρισμούς που προέβη όταν ξέσπασε η κρίση και αφορούσε την παροχή δανείων αλλά για την προστασία των ιδιωτών επενδυτών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κατά κύριο λόγο και έπειτα των συνταξιοδοτικών ταμείων. Από την πλευρά του το ΔΝΤ διατείνεται ότι αποκατέστησε την διεθνή εμπιστοσύνη αυτών των χωρών με την παροχή δανείων και ότι οι εσωτερικές αδυναμίες των οικονομικών τους συστημάτων και των κυβερνήσεων ήταν οι λόγοι που δημιούργησαν την κρίση.

Στο τελευταίο κομμάτι βλέπουμε επιγραμματικά τις οικονομικές κρίσεις οι οποίες έχουν λάβει χώρα στο παγκόσμιο σύστημα από την κρίση στην Νοτιοανατολική Ασία και έπειτα, ξεκινώντας από την κρίση στην Αργεντινή (1999-2000) η οποία το 2001 χρεοκόπησε και στην οποία η συμβολή του ΔΝΤ κατά γενική ομολογία θεωρήθηκε αποτυχημένη, συνεχίζοντας με τη Τουρκία, την Λετονία το 2008 η οποία πήρε δάνειο από πόρους του ΔΝΤ και της Ε.Ε., την Ισλανδία, την Ουγγαρία, την Λευκορωσία, το Πακιστάν και τη Σρι Λάνκα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΒΙΒΛΙΑ

Παναγιώτης Ρουμελιώτης, *Προς Έναν Πολυπολικό Κόσμο*, εκδόσεις Λιβάνη, 2009

Anders Aslund, Valdis Dombrovskis, *How Latvia Came Through the Financial Crisis*, Peterson Inst for Intl Economics, 2011

Carr E.H. (200), *Η εικοσαετής κρίση 1919-1939: Εισαγωγή στη Μελέτη των διεθνών σχέσεων*, εκδόσεις Ποιότητα

D. McAlesse, *Οικονομική για Επιχειρησιακές Σπουδές: Ανταγωνισμός, Μακροσταθερότητα και Παγκοσμιοποίηση*, εκδόσεις Τυπωθήτω (2005), Κεφάλαιο 19

Devesh Kapur, *The World Bank: Its Half Century*, Vol.I, History Vol. II, perspectives, Washigton DC: Brookings Institution, 1997,

Dormael Armand van, *Bretton Woods: Birth of a Monetary system*,

Edward Mason and Robert Asher, *The World Bank Since Bretton Woods*, Washigton DC, Brookings Institution, 1973

John Mearsheimer, *Η Τραγωδία της Πολιτικής των Μεγάλων Δυνάμεων*, Εκδόσεις Ποιότητα, 2006

Javed Ansari, *The Political Economy of International Economic Organization*, Boulder CO: Lynne Rinner, 1986

Joseph Stiglitz, *Η Μεγάλη Αυταπάτη*, Εκδόσεις Λιβάνη, 2002,

Joseph Gold, *SDRs, Currencies and Gold: Fifth survey of new legal developments*, International Monetary Fund: Washington DC, 1981

Hans Morgenthau, *Politics Among Nations: The struggle for Power and Peace*, Fifth Edition, Revised, (New York: Alfred A. Knopf, 1978)

Harold James, *International Monetary since Bretton Woods*, Oxford Univeristy Press, 1996, p.209

Keohane, R. και Nye, J. (1971), *Transnational Relations and World Politics*, 25:3

Margaret Garritsen De Vries, *The IMF in a Changing World*, Intl Monetary Fund, 1986, p.5

David Held, Antony McGrew, *Governing Globalization*, Polity Press, 2002. p. 27-29

Oscar Schachter, *Sharing the World's Resources*, Columbia University Press, New York

P.Kennedy, *Προετοιμασία για τον 21^ο αιώνα*, Λιβάνης-Νέα Σύνορα, Αθήνα, 1994, σελ.57
329-330

P.Krugman, "What Happened to Asia?" MIT Department of Economics, Working Paper, January
1998

Richard Coode, *Economic Assistance to Developing Nations through the IMF*, Washington
DC: The Brookings Institution, 1985

Richard Peet, *Ανόσια Τριάδα: το ΔΝΤ, η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΤΡΑΠΕΖΑ και ο ΠΟΕ*, Εκδόσεις Λιβάνη,
2009

Robert Gilpin, *Παγκόσμια Πολιτική Οικονομία, Η Διεθνής Οικονομική Τάξη, Γ' έκδοση*,
εκδόσεις Ποιότητα

Robert W.Kolb, *Lessons from the Financial Crisis: Causes, Consequences and Our Economic
Future*, Kolb Series in Finance, 2010, p.307

Shigeru Tachihara, *The Economic Situation in East Asia after the Crisis of the Late Nineties*,
Human Security, No.5, 2000-2001

T.Lane-M.Schulze-Ghattas, "Program Financing and Market Reactions" in T.Lane

Sharma, Shalendra D, *Asia's Economic Crisis and the IMF*, International Institute for Strategic
Studies, 1998,

ΑΡΘΡΑ

Μιχάλης Ψαλιδόπουλος, Άρθρο Καθημερινής «Γέννηση της Παγκόσμιας Τράπεζας και του ΔΝΤ», 13/02/2011

Άρθρο Ισοτιμίας, Κορίνα Σαμάρκου «66 χρόνια ΔΝΤ και αμέτρητα παρατράγουδα...», 27-02-2010

Ajit Sign, *Asian Capitalism and the Financial Crisis*, CEPA Working Paper Series III, Working Paper No.10, 1998

A.H.Meltzer, "Asian Problems and the IMF"

Bhagwati, Jagdish, *The Capital Myth: The Difference Between Trade in Widgets and Dollars*, The Wall Street Interactive Edition, November 16th 1998

Giancarlo Corsetti, Paolo Pesenti, Nouriel Roubini, *What Caused the Asian currency and financial Crisis?, PART II: THE POLICY DEBATE*, Working Paper 6834

John Williamson, *What should the Bank think about the Washington Consensus?*, Institute for International Economics, Paper prepared as a background to the World Bank's World Development Report 2000, July 1999

John Williamson, *A Short History of the Washington Consensus*, 15 Law and Bus. Rev. Am. 7, 2009

Paul Mosley, Jane Harrigan and John Toye, *Aid and Power: The World Bank and policy-based lending*, Routledge, vol.1, London

Pablo Bustelo, *The East Asian Financial Crises: An analytical Survey*, Instituto Complutense de Estudios Internacionales, ICEI Working Papers No. 10, 1998

P.Hirst-G.Thompson, *Globalization in Question: The International Economy and the Possibilities of Governance*, p.112¹ Paul Krugman, *The Myth of Asia's Miracle*, Foreign Affairs, vol.73, No.6, 1994

S.Shishido-T.Nakajima, *Asian Currency Crisis and the Role of Japan*, *Developing Economies*, Vol.37, 1999

Susan Strange, *the Dollar Crisis 1971*, *International Affairs*, vol.48, No.2, April 1972

World Bank, *Entering the 21th Century: World Development Report 1999/2000*, Oxford University Press, New York, 2000

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

International Monetary Fund: < <http://www.imf.org/external/np/exr/facts/sdr.htm>>, 31 March 2011, ημ/νία πρόσβασης 15-04-2011

Ιστοσελίδα Easy Forex: Ιστορική Ανασκόπηση των Συναλλαγών σε Χρυσό < <http://gr.easy-forex.com/eu/historyofgold.aspx>> ημ/νία πρόσβασης 8-12-2010

Ιστοσελίδα World Bank Group Branches: IBRD
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTIBRD/0,,menuPK:3046081~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:3046012,00.html>, ημ/νία πρόσβασης: 8-12-2010

Ιστοσελίδα World Bank Group Branches: IDA
<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/IDA/0,,contentMDK:21206704~menuPK:83991~pagePK:51236175~piPK:437394~theSitePK:73154,00.html>, ημ/νία πρόσβασης: 8-12-2010

Ιστοσελίδα World Bank Group Branches: IFC
<http://www.ifc.org/ifcext/about.nsf/Content/WhatWeDo>, ημ/νία πρόσβασης: 8-12-2010

Ιστοσελίδα World Bank Group Branches: MIGA http://www.miga.org/sectors/index_sv.cfm, ημ/νία πρόσβασης: 8-12-2010

Ιστοσελίδα: World Bank Group Branches : ICSID
<http://icsid.worldbank.org/ICSID/FrontServlet>, ημ/νία πρόσβασης: 8-12-2010

ΠΑΝΤΕΙΟΝ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ. 210 - 92 01 001

ΗΜΕΡΟΜΗΝΙΑ ΕΠΙΣΤΡΟΦΗΣ

--	--	--

ΠΑΝΤΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

002000108742